

N:o 1 1982
8,50 mk sis.lvv.

KANSAN TAISTELI

-miehet kertovat

YÖ NIETTUSSAARESSA

**TALVISOTA
SUKELLUSVENEISSÄ**

KUVA:
UNIO HIITONEN

**KAUKOPARTIO
MENI
PIELEEN**

**POVENTSAN
TAPPO-
NIEMESSÄ**

324004-2-01

DIKTAATTOREITA JA VALTIOMIEHIÄ

VANKAT PERUSTEET

Saksan parsanviljelijät nimittivät propagandaministeri Goebbelsin maakuntansa kunniaporvariksi.

— Mitä järkeä siinä on?

— Hän on ainoa saksalainen, joka voi syödä parsaa poikittain.

VAIKEA VALINTA

Tunnettu saksalainen koomikko saapuu näyttämölle kainalossaan suuri-kokoinen Hitlerin kuva.

— Tässä on hyvä ystäväni Hitler, kertoo hän yleisölle. — Mitähän hänelle nyt pitäisi tehdä? Pitäisikö hänet ripustaa riippumaan vaiko panna tähän seinää vasten...?

KUNNON VEIKKO

Hitler halusi saada selville kansan todellisen mielipiteen, pukeutui valepukuun ja lähti haastattelemaan kansaa kadulle.

— Mitäs pidätte johtajasta? kysäisee hän vastaantulijalta.

— Hiljaa! kuiskaa mies. — En voi puhua tässä kadulla... Seuratkaapas minua varmempaan paikkaan!

Miehet saapuvat puistoon. Kansalainen kurkistelee puihin ja pensaisiin, vilkaisee penkin alle ja kuiskaa sitten Hitlerin korvaan:

— Minusta se on ihan kunnon kaveri!

TILANTEEN MUKAAN

Saksalainen perheenäiti neuvoo pienokaistaan:

— Ennen kuin aloitat aterian on sinun sanottava: ”Kiitos Jumalalle ja Johtajalle ateriasta, joka on minulle suotu.”

— Entäpä sitten jos Johtaja kuolee? tiukkaa pikkuinen.

— Silloin riittää kun kiität Jumalaa.

SE SOLIDARISUUS

USA:n YK:n suurlähettiläs Arthur Goldberg oli yksityismatkalla Neuvostoliitossa ja asettui Moskovassa asumaan hotelli Moskvan sviittiin luovuttaen maan tavan mukaan passinsa hotellin toimistoon. Goldbergin mentyä ulos miliisi pidätti hänet passin puuttumisen vuoksi. Miliisilaitoksella osattiin vain venäjää ja vasta myöhään illalla saatiin paikalle tulkki. Goldberg kehotti tietenkin selvittämään asian kysymällä hotellista.

Hetken kuluttua palasi tulkki selliin mukanaan päivystävä miliisiupseeri tuoden samalla sen hämmästyttävän ilmoituksen, ettei hotellissa sen johtajan antaman tiedon mukaan asunut ketään Goldberg-nimistä henkilöä. Suurlähettiläs sai viettää yönsä putkassa ja vapautui vasta seuraavana päivänä virka-ajan alettua Neuvostoliiton Ulkoministeriön esittäessä samalla kohteliaan anteeksipyyntönsä.

Palattuaan hotelliin Goldberg tietenkin vaati tiukassa äänilajissa selvitystä sen johtajalta. Tämä vastasi:

— Mister Goldberg, me molemmat olemme juutalaisia. Kun poliisit tulivat tänne kyselemään, vastasin tietenkin ilman muuta, etten ollut Teistä koskaan mitään kuullutkaan.

TOTTA JOKA SANA

Berliinissä järjestettiin kilpailu, johon osallistui vain kaksi autoa, kummankin Saksan autoteollisuuden valiot Wartburg ja Mercedes Benz. Itäsaksalainen Neues Deutschland -lehti kertoi urheilusivullaan kilpailusta näin:

”Wartburg tuli toiseksi tärkeässä kansainvälisessä kilpailussa. Mercedes Benz jäi viimeistä edelliseksi.”

SELVÄ MUUTOS

Kysyttiinpä vanhalta puolueaktiivilta sosialistisessa maassa, miten hänen mielestään maailma oli muuttunut vallankumouksen jälkeen.

— Onhan se muuttunut, toteaa ukko. — Ennen sai potkut töistä, jos osallistui mielenosoitukseen, nyt taas saa lopputilin jos ei osallistu.

15. 1. 1982

26. VUOSIKERTA

JULKAISIJA:
Sotamuistoyhdistys ry.

TOIMITUSNEUVOSTO
Puheenjohtaja L. Harvila, ev evp
N. Riuttala, ev evp, E. Pakkala, komdri evp
S. Alapuro, evl evp, E. Eräsaari, ev evp

PÄÄTOIMITTAJA: E. Eräsaari, ev evp.

TOIMITUS
Töölönkatu 35 B, 00260 Helsinki 26,
puh. 44 62 42 kello 10—14.

YLEISSIHTTEERI JA
TALOUDEHOITAJA
Tellervo Kaiponen

TAITTO: Tesma Hellström

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET:
Postilokero 20, 00211 Helsinki 21
Puh. (90-) 6164833 tai vaihde (90-) 61 641
postisiirtotili 7259-1

ILMOITUSKONTTORI:
Annankatu 29 A, 00100 H:ki 10,
puh. vaihde 61 641, ohivaihtina 6164...
Postisiirtotili 7259-1

VUODESSA 12 NUMEROA

TILAUSHINTA
12 kk 99,—
Ulkomaisiin tilauksiin postimaksullisä.

SANOMAPAINO 1982

ISSN 0451-3371

N:o 1 TÄSSÄ NUMEROSSA

- 4 MANNERHEIM-
LINJALTA
VIIPURINLAHDELLE
- 8 PROPAGANDA
ISKEE HARHAAN
- 12 YÖ NIETTUSAARESSA
- 18 HYÖKKÄSIMME
LOMAPALKALLA
- 22 YRITTIVÄT TULLA
KETTUTARHANNIEMEEN
- 25 SE REISSU JÄI
LYHYEKSI
- 28 PATALJOONAN
ESIKUNTA
KÄY SOTAA
- 31 KÄVIN TALVISOTANI
SUKELLUSVENEESSÄ
- 2 DIKTAATTOREITA JA
VALTIOMIEHIÄ

SA-kuva

Naiset ja maanpuolustus

Nykyisen kiristyneen maailmantilanteen vallitessa on entistä useammin otettu kantaa naisten osallistumiseen valtakunnan puolustukseen. Monasti on asia — tarkoituksellakin? — ymmärretty väärin. Niinpä kukaan naisten osuutta korostava ei liene tarkoittanut, että naiset taistelisivat rynnäkkökiväärein tai singoin. Puolustusvoimissa rauhan aikana toimisto- yms tehtävissä palvelevien naisten sinänsä tärkeää panosta ei myöskään pidä sekoittaa kriisiajan vaatimaan huomattavasti laajempaan tehtäväkenttään.

Viime sotien aikana työskenteli rintamajoukoissa ja kotialueella päätoimisesti keskimäärin yli 20.000 naista. Kotirintamalla toimi lisäksi kymmenkertainen naismäärä vapaa-aikanaan maanpuolustuksen hyväksi huolimatta siitä, et-

tä kotiseudun työt muutoinkin lankesivat naisten niskoille.

Naisten tehtävät olivat moninaiset. Kotiseudulla he huolehtivat erilaisista keräys- ja huoltotehtävistä. Järjestöjen reservi oli aina käytettävissä katastrofin uhatessa. Miten olisi esimerkiksi Karjalasta evakuoitulle väestölle hätäapuna annettu huolto ollut järjestettävissä ilman Lotta Svärd -järjestön ja Suomen Punaisen Ristin työpanosta?

Päätoimisesti maanpuolustustyössä olevat naiset hoitelivat muonitusta ja kanttiineja, toimivat lääkintätehtävissä, palvelivat ilmavalvonnassa, osallistuivat esikunta- ja toimistotyöhön, huolehtivat vaatetuksesta ja varusteista. Heidän ansiostaan parisen divisioonaa miehiä vapautui puolustamaan maataan ase kädessä.

Sotaisen kriisin puhjetessa on pienen kansan osalta aina kyse sen olemassaolosta. Tällöin on kansan oltava valmis turvaamaan olemassaolonsa kaikin käytettävissä olevin voimavaroin. On vaikea ymmärtää niiden naisjärjestöjen kantaa, jotka torjuvat ajatuksen naisten valmentautumisesta osallistumaan maanpuolustukseen huolimatta siitä, että ne toisaalta korostavat naisten samanarvoisuutta. Oikeuksia ei voida erottaa vastuusta.

Kansakuntaa uhkaavat katastrofit tulevat aina yllättäen. Laajamittaista ja tehokasta avustustoimintaa ei tällöin voida improvisoida, vaan siihen on valmistauduttava etukäteen organisoimalla, kouluttamalla ja kasvattamalla. Kuka kantaa vastuun siitä, että tämä tehtävä on naistemme osalta hoitamatta? □

Tykki on saatu asemaan
SA-kuva

Marjapellonmäen rinteä helmikuun alussa
1940

SA-kuva

Mannerheim- linjalta Viipurin- lahdelle

Näkymä Marjapellonmäestä itään

141. PANSSARINTORJUN-
TATYKKIJOUKKUEEN
marssi Muurilasta, Kannaksen
läntisestä ääripisteestä vaati
puolitoista kellonympärystä.
Niin me miehet kuin hevos-
parkammekin horjahtelimme
uupumuksesta, nälästä ja ja-
nosta.

Läheisestä metsiköstä löy-
tyi Petromax-lyhdyn valaise-
ma korsi, jossa valvoi kaksi
rasittuneen näköistä JR 10:n
luutnanttia.

— Toin panssarintorjunta-
joukkueen avukseen, sanoin.
— Missäs täällä tykkejäni ki-
peimmin tarvitaan?

— Tervetuloa! Toissapäi-
vänä menetimmekin yhtä lu-
kuunottamatta kaikki tykit,
toinen upseereista sanoi. —
Tästä ohi, metsänreunaa mene-
nee polku aukealle. Voittehan
katsella tykinpaikkaa sieltä
päin.

Näille miehille tuntuivat
asiat olevan jokseenkin yh-
dentekeviä.

***”Jos Marjapellonmäki ei kestäisi ja
vihollinen pääsisi tästä läpi, se olisi
hyvin pian Viipurissa. Jo sitä ennen
jäisi koko Länsi-Kannas pussiin.
Summa tai Marjapellonmäki — yhtä
ratkaisevaa.***

Marjapellonmäen oli kestettävä!”

JATKOA ED. NO:STA

KÄYNTI KUULOVARTIOSSA

Kuljin polkua. Metsikkö vas-
semmalla jäi taakse. Marja-
pellonmäki oikealla jäi taakse.
Tähtinen taivas kaareutui kra-
naattikuoppien täyttämän laa-
jan aukean yllä. Vastapäisen
metsän takaa ammuttiin ylit-
seni jonnekkin taakse vaimeata
häirintätulta. Muuten oli häm-
mästyttävän hiljaista. Viholli-
nen nukkui. Marjapellonmäki
nukkui.

Lumipukuinen mies, kone-
pistooli ojossa, ilmestyi kuin
haamu eteeni ja tiukkasi tun-
nussanaa. En tiennyt sitä.
Mutta mies rauhoittui, kun nä-
ki että pistoolini pysyi kote-

lossaan ja kun selitin, millä
asioilla liikuin.

Entäs hän?

— Puhukaa hiljaa! Tämä on
kuulovartio. Liikkukaa varo-
vasti! Ryssiä on kolmella puo-
lella! Työppölänjoki on tuolla
metsänreunassa.

— Panssarintorjuntatykki ei
sovi sentään kuulovartiopai-
kalle, sanoin ja käännyin ta-
kaisin.

Palasin joukkueen luo mäen
alle.

— Toinen tykki tähän! Am-
muslaatikot kranaattikuop-
paan. Hevoset ajoneuvoineen
Kolmikesälään. Toiselle tykil-
le asema aamulla. Ja nyt hae-
taan yösiija!

MARJAPELLON- MÄEN TAISTELIJAT

Mäen rinteessä piili puolen-
kymmentä korsua. Näin yöllä
ne olivat lähes täynnä. Väsy-
neet taistelijat nukkuivat lave-
reilla. Meille ei ollut paikkaa

varattuna. Etsimme sijan mis-
tä löysimme.

Lyhyen koiranunen jälkeen
sijoitimme aamulla tykit ase-
miin. Ykköstykin ampuma-
suunnaksi valitsin Hanhiojan-
suon ja Kinnassaaren, kakkos-
tykin ampumasuunnaksi tuli
Työppölänjoen aukea ja met-
säalue mäen pohjoispuolella.

Karhulasta lähetetty muo-
nakuski oli aamuhämärän häi-
rintätulesta huolimatta päässyt
perille. Mäenrinteessä jaettiin
kaikille jäätynyttä kaurapuu-
roa ja pala makkaraa. 4.D:n
panssarintorjuntaupseeri luut-
nantti *Lauhiala* oli ilmoittanut
tulostamme JR 10:n adjutan-
tille ja pyytänyt järjestämään
meille muonituksen. Emme

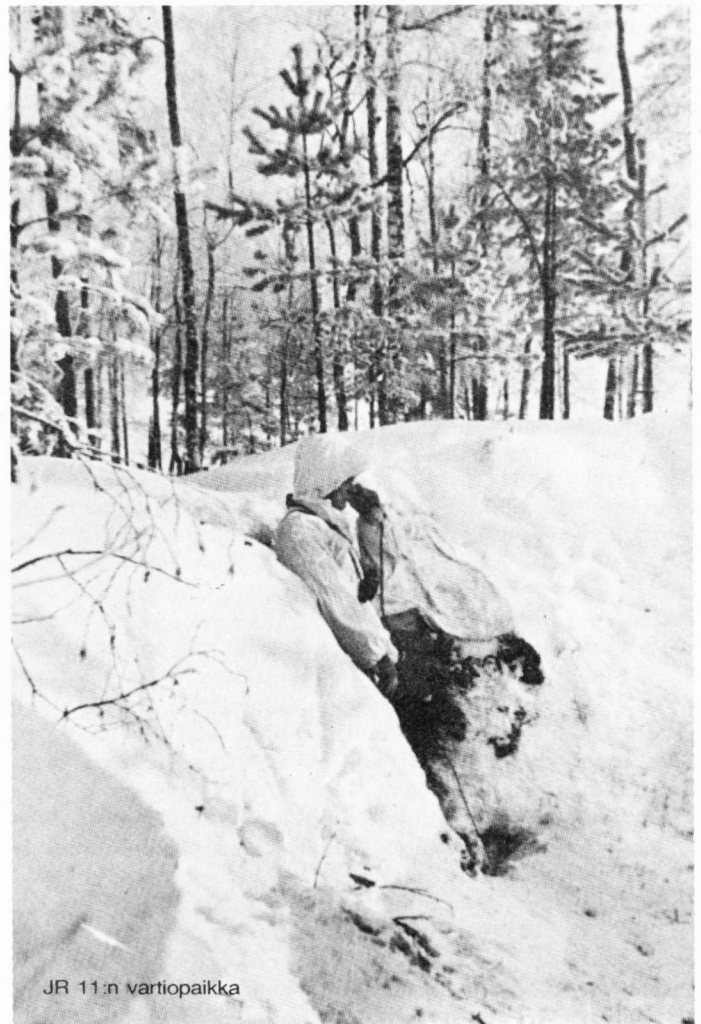
vielä päässeet siitä osille.

Päästyämme taloksi tähän
Marjapellonmäen tukikohtaan
yritin päästä selville tilantees-
ta.

Vähäpuheista väkeä. Jos
mies on kovilla, kukkii pur-

naus. Kun mies on vielä
enemmän kovilla, puhkeaa
hirtehishuumori. Kun mies on
tosi kovilla, lakastuu hirtehis-
humorikin. Täällä ei purnat-
tu eikä piruiltu, täällä purtiin
vain mykkinä hammasta ja ja

Näkymä Marjapellonmäen länsirinteen alaosaan luoteeseen
keväällä 1942

JR 11:n vartiopaikka

taisteltiin.

Muuan JR 10:n kersantti jaksoi kuitenkin puhua jotakin:

— Ihan helmikuun alussa se aloitti koko linjan pituudelta ja jo toista viikkoa se on jyskyttänyt melkein yötä päivää ja painanut päälle. Ja väkeä lappaa — joskus parinakin aaltona! Aluksi tuli komppania tai pari kerrallaan. Mutta nykyisin pataljooneja tai rykmentti. Joku puhui kokonaisesta divisioonastakin. Se on päässyt kiinni vähän sinne ja tänne: Kinnassaareen, Hanhiojansuolle, tuonne pohjoispuolen metsiköihinkin. Niitä on niin paljon että eilisiltana pimeässä tappelivat keskenäänkin. Panssareita jyrää siellä täällä. — Ei tätä helvettiä enää jaksu kauan kestää. Pitäisi jo päästä huilaamaan. Vaihdo tai lisää sakkia. Moni kaveri on jo kypärän alta aika kypsä...

Kersantti lusikoi jäisiä puuronpaloja pakistaan ja jatkoi:

— Mutta tiukoilla ollaan tuolla vasemmallakin. Meillä on tämä mäki, mutta Summassa sileätä peltoa. Kuule kuinka jylisee! Ei se mitään, ryskyyhän täällä samalla tavalla. Mutta illalla kuulet, kuinka konekiväärin siellä pappavat. Eivät ne ennen tuolla tavalla...

Kersantti lopetti puuronsa. Hän keräsi miehensä ja lähti aseisiin.

Jalkavaen miesten oli murkinoitava aamulla ajoissa, sillä asemat oli miehittävä hämääväksi käyttäen. Heidän lähdettyään korsut lähes tyhjenivät.

Hiljentyneessä korsussa otin esille karttani. Katselin ja mietin.

Jos vihollinen tahtoi voittaa tämän sodan, sen oli voitettava meidät Kannaksella. Ja jos se tahtoi saada haltuunsa Kannaksen, sen täytyi saada haltuunsa Kannaksen junaratat ja päätiet. Jos se tahtoi ne, sen täytyisi murtaa meidät Summassa tai Marjapellonmäessä. Ja sitä se nyt vimmatusti tuntui yrittävän. Sattuma oli heittänyt meidät tänne sodan ratkaisupaikoille koko sodan ratkaisun aikoihin.

Jos Marjapellonmäki ei kestäisi ja vihollinen pääsisi täältä läpi, se olisi hyvin pian Johanneksessa ja Viipurissa ja jo sitä ennen koko Länsi-Kannas jäisi pussiin.

Summa tai Marjapellonmäki — yhtä ratkaisevaa. Marjapellonmäen täytyi kestää.

RUMPUTULESSA

Heti päivän valjettua alkoi jälleen kiivas tykistötuli. Se ei osoittanut juuri herpaantumisen merkkejä koko päivänä.

Vihollisen tykit olivat kai liian lähellä, koska melkoinen osa kranaateista mennä humisti yli mäenharjan ja putosi puolen kilometrin päähän Solkasuon laitaa. Ajoittain suon takareuna suorastaan kiehui kranaateista. Ne nostattivat ilmoille korkeita mustia mutapatsaita. Niitä oli yhtäaika ilmaa massa kaksi, kolme, joskus useampikin.

Hopeanvälkeiset tykistön tulenjohtokoneet, kirkas punainen sakaratähti siiven alapuolella, ajelivat ärsyttävän hitaasti kuin raitiovaunut edestakaisin linjojemme yllä. Ne kävivät hermoille.

— Eikö nyt mistään liikenisä — edes lainaksi — yhtä itykkiä! Tai pyrähtäisi hävittäjä ja kerran koukkaisi! joku manaili.

Korsut olivat lujatekoisia, mutta tärisivät liitoksissaan. Hiekkaa ropsahteli niin ruokapakkiin kuin niskaankin. Viesti- ja samalla komento-korsu, äärimmäinen mäen eteläpäässä, oli kehoimmassa kunnossa.

Mäen omistaja oli pyytänyt säästämään jyrkempiä honkiaa, kuulemma.

Eivät olleet säästyneet. Kaikki puut päreinä! Ehjää runkoa ei löydä enää kuin korsun seinistä... Ei löydy puhdasta luntakaan edes kahvinkeittoon.

Mäki ympäristöineen, etenkin pohjoispuoli, oli niin täynnä kranaattikraatereita, että niiden ympärät leikkasivat toisiaan. Kuoppainen, revenneiden juurakoiden, terävien kannokoiden ja pirstoutuneiden puiden peittämä maasto oli paikoin lähes läpipääsemätöntä.

KÄYNTI SELUSTASSA

Koska Marjapellonmäen olosuhteissa ei ollut vähimpiäkään suojautumisen mahdollisuuksia joukkueen millekään muulle varustukselle kuin tykeille ammuksineen olin lähettänyt kaiken muun taakse Kolmikesälään. Sinne olivat hakeutuneet kaikki 8 ajomiestä ja 12 hevostamme rekineen. Päätin seuraavana iltana, tykistötulen hieman laannuttua, käydä katsomassa, miten takana selvitään.

Kaikki oli kunnossa. Poikien oli onnistunut järjestää itselleen myös muonitus.

Matkalla kuulin, että olisi syytä käydä henkilökohtaisesti divisioonassa, jos mieli onnistua saamaan ammustäydennystä.

Asia oli painanut minua. Meillä oli tykkiä kohden vain yksi tuliannos. Divisioonan ammusvarikko oli kuulemma Johanneksessa, parin kolmen tunnin hevoskyydin päässä. Päätin pistäytyä siellä.

Ammusvarikko oli valtavan kuusikon keskellä synkässä metsässä. Säikky vartiomies pihalla. Sotamies *Heikki Nevalainen*, tuttu mies, tiskin takana. Hän vaikutti hyvin hermostuneelta ja pelokkaalta.

— Hyvä mies, sanoin. — Tarvitsen ammuksia linjaan. Minulla on hevonen ja reki.

— En voi auttaa. Tehdään paperit. Mutta ne on ensin hyväksyttävä. Saat sitten myöhemmin.

Turha puhua. Turha reissu. Vai papereita!

Palasin aamuyöllä Marjapellonmäkeen.

Yritin saada unta tärisävissä korsussa. Ajattelin kuinka pelokkaita takana oltiinkaan. Pelättiin ilmapommeja ja desantteja.

Siellä oli aikaa pelätä. Etulinjassa oli pelon kynnyks yli-tetty.

ROHKEUS JA KOKEMATTOMUUS

Helmikuun 10. päivänä taivas oli pilvessä ja satoi hieman lunta. Vihollinen hyökkäili ja sen tykistö raivosi kuten edel-

lisiinäkin päivinä. Tykeillämme oli jatkuvasti täysi miehitys, sillä panssareitten ilmaantumisen kuvaan oli näissä oloissa odotettavissa.

Näin myös tapahtui.

Ykköstykkimme, johtajana *Väinö Kuoppala*, oli asemassa Marjapellonmäen eteläpäässä. Se sai vastaansa ensimmäiset panssarit. Pien-Hanhisuon ja Kinnassaaren suunnasta alkoi vyöryä muutamia 9 tonnin hyökkäysvaunuja.

Ollakseen varma saaliista ja päästäkseen yllätykseen tykinjohtaja odotti rohkeasti, kunnes vaunut olivat aivan lähellä. Vasta kun vaunut jyräsivät jo 40—50 metrin päässä hän antoi tulikomennon.

Liian myöhään!

Ampuja, tykkimies *Lauri Suomi* ehti hädin tuskin ampua lähintä hyökkäysvaunua vain kerran, kun vihollisen puolelta tuli melkein samanikäisesti kaksi piiskatykin laukausta. Ensimmäinen osui tykin oikealla puolella olevan jo aikaisemmin poikki ammutun männyn runkoon ja toinen tykin vasempaan pyörään ja suojuskilpeen.

Tykin johtaja, ampuja, momenttataajat ja kaksi muuta miestäme haavoittuivat. Panssarit, joilla oli kovin karvaita kokemuksia tykeistämme, pakenivat. Hyökkäys tuli torjuttuksi, mutta raskain menetyksin. Rohkeus ja kokemattomuus osoittautuivat kohalokkaaksi yhdistelmäksi.

Menin tutkimaan tykin saamia vaurioita.

Pyörä murskana. Suojuskilpi revenneenä ja kaksinkerroin. Kannusputki poikki. Romua varten tarvittaisiin hevonen, mutta sitä ei voinut ajatellaakaan tähytyksen ja tulen alaiseen kohteeseen. Puuha vaatisi vain lisää verta. Lähdin palailemaan mäelle.

Piiskatykin ammus, jonka tuloa ei voi kuulla, koska se on ääntä nopeampi, räjähti lähelleni. Sitten toinen, kolmas...

Riensin kyyryssä alta pois. Sitten ammus räjähti vastapäisessä puunrungossa. Sen painealto nosti jalat altani ja heitti minut selälleni kuin rukkasen. Puolipökerryksissä sel-

Kranaatti on iskenyt

visin korsuamme. Joku ojensi minulle partapeilinsä. Olin musta kuin nuohooja ja ruudinjyviä oli iskeytynyt syvälle kasvoihini.

Illan tullen poistimme tykistä lukon ja räjäytimme asean kasapanoksella.

KATASTROFI KAKKOSTYKILLÄ

Tykkituli Marjapellonmäkeä ja koko linjaamme vastaan kiihtyi päivä päivältä. Huoltoille kohdistetun öisen häirintätulen jälkeen se alkoi aamun sarastaessa kiivaana, kiihtyi aika ajoin rumputuleksi — vaimeni — muuttui raivoisaksi ja laantui jälleen pimeän tullen häirintätuleksi. Kranaatit murskasivat ja murensivat kaiken jo ennenkin murskatun. Tulessa oli rytmillistä vaihtelua — ruokailu- ja lepotaukoja tarvitsivat kai vihollisenkin tykkimiehet — mutta silti joka hetki aamusta iltaan ja illasta aamuun satoi rautaa. Suojautumisen, salamannopean maahan heittäytymisen tarpeen ja hetken hoiteli meihin kehittynyt eräänlainen kuudes aisti. Silti jokainen tajusi, että tämä päivä, tämä tunti, tämä sekunti voi olla

elämän viimeinen.

Se teki turraksi. Pelon kynys oli ylitetty, ja jäljellä oli vain yksi ajatus: taistella tehokkaasti.

Mäen rinteessä, korsupolulla tuli selkä kyyryssä puolijuoksua vastaan joku JR 10:n mies:

— Teidän tykillänne taitavat asiat olla vähän huonosti!

Riensin paikalle.

Näin että tykki oli paikoillaan ja vahingoittumaton. Mutta sen sijaan sen viereen kyhätystä avoimesta suojakotoksesta kuului valitusta.

Ja — virrenveisuuta!

Eteeni avautui painajaismainen näky.

Oviaukolla oli höyryävä läjä: kahden täysin murskautu-

Sieltä ne tulevat!

Lauri Sotisaari kenraalina

neen miehen jäänteet...

Vaivoin tunnistin heidät: tykinjohtaja korpraali *Lauri Ketola* ja ammusmies *Antti Siironen*.

Yritin irroittaa heidät toisistaan. Mahdotonta.

Tykin ampuja *Eino Perkiömäki* oli heittänyt seinää vastaan kuolleena. Katoksen vasemmassa nurkassa maapermannolla lojuu istuvassa asennossa joukkueemme varajohtaja alikersantti *Juho Kujala*. Ammusmies *Mikko Jukkanen* haroi käsillään ympärilleen ja hoki:

— En näe, en näe...

Kujala oli pahoin haavoittunut. Hän oli shokkitilassa ja lauloi virttä.

— Älä perkele enää laula! Tulee vain lisää kranaatteja! huudahti tykkimies *Veikko Rinne*. Hänen ohimossaan oli iso kuhmu ja haava joka valui verta.

Kujalaa varten tarvittaisiin heti paarit. Rinne kai selviäisi. Sokeutunut mies olisi viettävä turvaan.

— Pidä lujasti kiinni! sanoin miehelle ja nostin hänet selkääni.

Raahasin hänet läpi pirstoutuneiden puiden muodostaman viisikymmenmetrisen ryeiteikön ja siitä edelleen ylös mäelle. Lähistölle putoilevat kranaatit eivät nyt merkinneet enää mitään.

Lääkintäkorsuun saakka jaksoin. Sitten en enää. Voimani olivat lopussa ja lysähdin lattialle.

Sanaakaan sanomatta lääkintämiehet lähtivät ahkioineen paikalle.

Samana päivänä kolme muutakin miestäme haavoittui tykkitulussa.

Pojat olivat tunnontarkasti noudattaneet jyrkkää kieltoani tupakoida tai tarpeettomasti liikusella tykkiaseman vaiheilla, koska vihollisen tähystys peitti alueen. Joku JR 10:n mies oli kuitenkin ilmestynyt tykille tupakoimaan.

Muuta ei tarvittu!

Tuli piiskatykin ammus. Se osui miestä keskiruumiiseen ja löi paineaallon ja sirpale-ryöpyä suoraan miehistökotokseen. Varomaton kulkija katosi puiden oksille. Hänestä ei jäänyt jälkeäkään.

Polkupyöräpataljoona 5 majuri *Lauri Sotisaaren* johdolla ja JR 11:n 7. ja 9. Komppania saapuivat iltapäivällä Marjapellonmäkeen. Nämä kokeneet taistelijat ryhtyivät heti tehokkasiin vastaiskuihin pahimmissa paikoissa. Mieliala kaikilla kohentui.

Tykkimies Rinteellä oli ohimoluun ja ihon välissä peukalonpään kokoinen sirpale, jota hän jatkuvasti liikutteli ja sormeili. Kehotin häntä menemään JSp:aan otattamaan sirpaleen pois.

— Ei, hän murahti karskisti. — Täällä tarvitaan nyt kylä jokainen mies...

JATKUU SEUR. NO:SSA

Suomalaiset ovat
"roistomaisesti" rikkoneet
radan Kannaksella

Propaganda iskee harhaan

**Sotatoimien jatkuessa joutui
Neuvostoliiton propagandakoneisto
monenlaisiin vaikeuksiin.**

**Miten oli perusteltava avoin
hyökkäyssota
terroripommituksineen?**

**Miksi Suomen puolustus ei
luhistunutkaan kahdessa viikossa?
Miksi Puna-armeija kärsi suuria
tappioita ja menetti kokonaisia
divisioonia?**

**Miten piti suhtautua Suomen avuksi
rientäviin länsivaltoihin, joista
toivottiin liittolaisia?**

JATKOA ED NO:STA

ERIK EKHOLM

kin keinoin salata meiltä ole-
massaolonsa. — — — Heillä
on — — — rosvomaisia tapo-
ja, ampuvat väijyksistä, puis-
ta yms.”

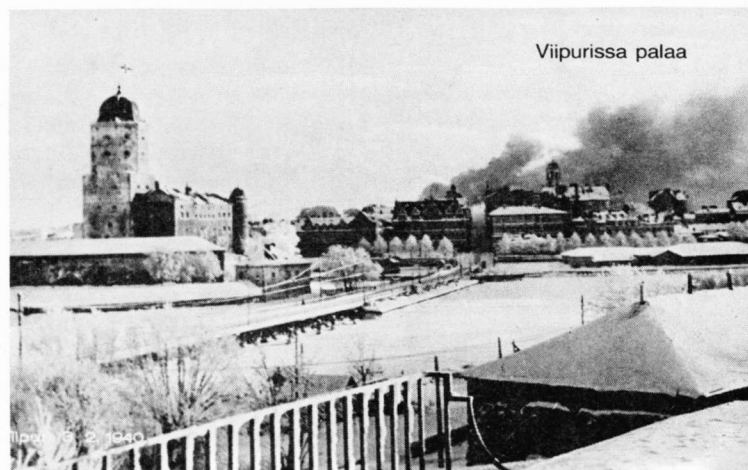
Sodan alkupäivien propa-
ganda kertoi edelleen suoma-
laisten rikollisen kieroista mii-
noitteista — ”Jeesuksen Kris-
tuksen kuvassakin oli miina!”
— sekä suomalaisten kaasuso-
dasta näiden käytettyä kloori-
pikriiniä.

Moskovan radio kertoi
8.12.39 neuvostolentäjistä
Viipurin yläpuolella:

” — — — he säästivät säh-
kölaitokset ja tuhosivat ai-
noastaan johdon, joka vei rin-
taman piikkilanka-aitoihin.
Venäläiset lentäjät ihmettele-
vät, minkälainen käsitys Roo-
seveltin vetoamisen mukaan
Amerikassa mahtaa olla neu-
vostolentäjistä. He ovat mei-
dän aikamme todellisia huma-
nisteja.”

Voidaan vain todeta ky-
seessä olleen varsinaisen tark-
kuuspommituksen. Miten lie-
nevät ”todellisten humanis-
tien” ilmoitukseen suhtautu-
neet kotinsa menettäneet vii-
purilaiset?

Sotilaallisista menestyksis-
tä kertoo Moskovan radio
10.12:

Viipurissa palaa

SOTAUUTISIA

Tavanomaiseen kansainväli-
seen tapaan ryhdyttiin tieten-
kin parjaamaan vastapuolta:

” — — — Olemme tehneet
havaintoja suomalaisten soti-
laiden elämästä ja oloista. He
asuvat kuin eläimet juoksu-
haudoissaan ja koettavat kai-

” — — — Venäläiset ovat
katkaisseet yhteyden Nur-
mes—Joensuu sekä saapuvat
pian Ruotsin rajalle ja katkai-
sevat myös yhteyden Haapa-
ranta—Tornio. — — —
Neuvostoliiton sotatoimien ei
odoteta kestävän kuin 8 päi-
vää.”

TARU MANNERHEIM- LINJASTA

Kirje Puna-armeijalle luettiin Moskovon radiossa 16.12:

"Sotilaat, jotka taistelette koko maailman rauhan puolesta, taistelkaa vapauttaaksenne kiusattu Suomen kansa sorrosta. — — — Suomalaiset joukot esiintyvät vieokkaasti asettaen esteitä hyökkäysvaunujen tielle. He käyttävät hyväkseen kaikkia mahdollisuuksia, kanavia ja kiviä. Punainen Armeija on murtautunut Maginot-linjan vertaisen Mannerheim-linjan."

Siinähan se oli ensimmäisen kerran, propagandataru maailman mahtavimman linnoitusketjun murtamisesta. Sitkeä legenda elää yhä vieläkin sanoin ja kuvin historian-

tavat englantilais-ranskalaiset joukot neljättä kuukautta pääsemättä eteenpäin. Puna-armeija oli kyllä tietoinen näistä vaikeuksista. Siksi se ei koskaan ole aikonutkaan musertaa Suomea salamannopealla iskulla — — —"

Lisäksi kerrotaan, että Suomi on kiroton soinen maa ja pakkanen ankara. Oli tullut selittelyjen aika.

SOTA JATKUU

Joulukuun 1939 lopulla puututaan jälleen ilmapommituksiin, joista USA on esittänyt luovuttavaksi. Näin kommentoidaan Rooseveltin kirjettä:

"— — — Mitä tulee toivomukseen, ettei pommitettaisi Suomen kaupunkeja, huomautti toveri Molotov, että kysymyksessä on erehdys. Neuvosto-venäläiset lentäjät

terrori. Ihmisiä ammutaan joukoittain. Kuusisen hallituksen kannattajia etsitään kaikkialta."

— Mahtoi niissä olla etsi-

elää talossa, jossa on 30 hehtaaria viljelysmaata ja 7 hehtaaria luonnonniittyä. Pankkilainaa on 46.000 markkaa. Maan puutteen ja velan joh-

18. Jaroslavin Jalkaväkidivisioonan lippu saatiin sotasaaliiksi Lemetissä. Pistin on jo läpäissyt Baltian

Viipurin Havin kaupunginosan koteja "todellisten humanistien" jäljiltä

kirjoissa ja mm. Viipurin linnan oppaiden teksteissä.

Samaan asiaan puututaan vielä 22.12.39:

"— — — (Karjalan kannaksen) keinoitekoiset linnoitukset vetävät joka suhteessa vertoja (Saksan) Siegfried-linjalle. Tämän linjan kimpussa aher-

eivät pommita kaupunkeja, vaan sotilaallisia kohteita — — —"

Moskovon radio kertoo 8.1.40 odotettavissa olevasta Suomen luhistumisesta:

"Svenska Dagbladetin saamien tietojen mukaan vallitsee Suomessa sanoin kuvaamaton

mistäkin, siksi harvinaisia lintuja ne olivat, toteaa Jahvetti, suomalainen tiedotusmies.

Leningradin radio haastattelee 4.2.40 suomalaista sotavankia Kustaa Holmstenia, joka valittaa Suomen olojen kurjuutta:

"— — — Tiedän, mitä on

dosta saan käydä alituista kamppailua pakkohuutokauppaa vastaan. — — — Kun minulla on vähän laidunmaata, joudun tekemään heinää kartanonherran vesiperäisistä maista. Tästä hyvästä olen joutunut poutapäivinä menemään kartanonherran töihin."

Moskovon radio kertoo 6.2.40 itärajan kylästä, johon väki on jäänyt paikoilleen:

"— — — Väestö on täydellisesti kulttuuria vailla: ei ole ollut elokuvia. Kylän asukkaat ottivat mielellään vastaan kansanhallituksen. Eräs kylän asukkaista sanoi, ettei hän ole koskaan saanut osakseen sellaista kohtelua kuin nyt."

Siinähan se on patkä filmin "Kainuu 1939" käsikirjoituksesta!

SUMMA MURTUU

Helmikuun suurhyökkäyksen alettua alkoivat propagandasakin jälleen soida voiton fanfaarit. Näin ilmoitti Moskova 16.2.40:

” — — — *Väestö avustaa nyt suojeluskuntalaisten etsimisessä, ilmoittaa, mihin on asetettu miinoja, asekatkijä jne. Ja kun kansanhallituksen lippu liehuu Helsingissä, silloin on Suomen kansa vapaa sortajistaan.*”

Jahvetti, suomalainen tiedottaja, huomauttaa omassa tekstissään, että sodan päämäärän piti olla vain Leningradin turvaaminen. Kuusisen lipun liehumisesta Helsingissä ei ollut mitään puhetta!

Suomalaisten saavuttamat Tolvajärven ja Suomussalmen suurvoitot olivat herättäneet huomiota maailmalla ja saataneet Puna-armeijan omituisen valoon. Venäläisten tappioita koskevia tietoja piti sen vuoksi jatkuvasti kumota — esimerkiksi näin:

” — — — *Ulkolaiset toimistot ilmoittavat, että 44. Divisioona olisi menettänyt 14.000 miestä. Tämä väite on yliluonnollinen mielikuvituksen tuote. Mainitulla divisioonalla oli rintamalla 10.000 miestä. Miten se sitten olisi voinut menettää 14.000? Todellinen mieshukka oli 900 miestä, minkä oli etupäässä pakkana aiheuttanut eivätkä Suomen armeijan sotilaalliset toimenpiteet. Mutta ulkomainen lehdistö vaikennee siitä, että suomalaiset ovat menettäneet kaatuneina 2.000 miestä.* — — — ”

SOTA LÄHENEE LOPPUAAN

Maaliskuussa oli voiton jumalatar vihdoinkin ollut suojelemaan Puna-armeijan aseille. Taivaanrantaa varjosti jo kuitenkin uhka joutua sotaan englantilais-ranskalaisen avustusrarmeijan kanssa, jonka sotapanos tuossa vaiheessa näytti huomattavasti vakuuttavammalta kuin se ilmeisesti todellisuudessa oli. Propagandas-

СЕГОДНЯ ИЛИ ЗАВТРА НАСТУПИТ ТВОЙ ЧЕРЁД!

Ты не можешь его избежать. Сотни тысяч уже сложили свои головы, погибнув перед огненной и непроходимой стеной линии Маннергейма. Через нее никому живым не пройти. Кончай это безумие: уходи или сдавайся.

НЕ ВЕРЬ ЛЖИ ПОЛИТРУКОВ!

Мы, финны, такие же рабочие или крестьяне, как и вы. Мы хотим сами управлять своей родиной, а не жить под кнутом комиссаров. Наверное и вы этого не хотите. Зачем же тогда вы нападаете на нас.

Кончайте эту бойню и расправьтесь сами с ее виновниками.

Смерть политрукам и комиссарам!

Suomalaista propagandaa talvisodassa: ”Tänään tai huomenna on sinun vuorosi! Et voi paeta kohtaloasi! — — — Älä usko politrukkien valheita! Me suomalaiset olemme työläisiä ja talonpoikia kuten tekin. Me haluamme itse rakentaa isänmaatamme emmekä elää komissaarien ruoskan alla. Todennäköisesti ette tekään sitä halua. Miksi siis hyökkäätte meidän kimppuumme? Lopettkaa tämä taistelu ja rangaiskaa itse siihen syyllisiä! Kuolema politrukeille ja komissaareille!”

sakin oli nyt kiinnitettävä kasvavaa huomiota ulkopoliittisiin kysymyksiin.

Koko sodan ajan oli korostettu Suomen toimivan ”lännen imperialistien palkkarekinä.” Nyt oli tullut aika ottaa tähän kysymykseen yhä selvemmin kantaa.

Näin raportoi Moskovan radio 5.3.40:

” — — — *Molotov on sanonut, että vain neuvostovaltio kykenee noudattamaan voimakasta rauhanpolitiikkaa. Joka haluaa koettaa tätä rauhanpolitiikkaa, se koettakoon. Neuvostoliiton vastaiset sotaseikkailijat punovat juoniaan. Kapitalistit tulevat turvautumaan äärimmäisiin keinoihin. Imperialistinen sotailanne vaatii lujuutta Neuvostoliitolta. Englantilais-ranskalaiset imperialistit halusivat tehdä Neuvostoliitosta tykkien ruuan taistelussa Saksaa vastaan. — — — Englanti ja Ranska vaativat Neuvostoliittoa sotaan Saksaa vastaan. Ovatko nämä imperialistit tulleet hulluiksi? Neuvostoliitto ei ryhdy sotaan Saksaa eikä Englantia ja Ranskaa vastaan. Ei, herrat imperialistit, istukaa tuleen omilla housuilanne! Neuvostoliitto ei pane sotilaitaan tuleen tykin ruuaksi.* — — — ”

123.D marsii Viipuriin 15.3.1940

RAUHANTEON JÄLKEEN

Sodan päätyttyä, vältettyään vaaran joutua vastakkain Englannin ja Ranskan kanssa, joilta toivottiin tukea myöhemmässä väistämättä edessä olevassa taistelussa Hitleriä vastaan, oli Neuvostoliiton johdolla tarve moniin seliteltyihin: hyökkäyssota ei ollut suosittu, Kuusinen hallituksineen oli jouduttu panemaan hyllylle, "kansanhallituksen" lippu ei koskaan liehunut Helsingissä.

Sodan syyksi ilmoitettiin nyt jälleen pelkästään Leninigradin turvallisuus. Päämäärä ilmoitettiin saavutetuksi, kun raja oli työnnetty Viipurin taa. Kuusinen ja Suomen kansan vapauttaminen "sorrosta"

nostuksella Viipurin läänin liittämistä Neuvostoliittoon. Radio vaikenä jotakuinkin tyystin siitä, että alueella ei ollut ihmisiä. Kaiken varalta oli joissakin lähetyksissä aikaisemmin kerrottu, kuinka "suojeluskuntalaiset" pakottivat väestön siirtymään pois kotiseudultaan voitokkaan Puna-armeijan tieltä.

Radio kertoo vaalikokouksesta uudessa Karjalassa. Siellä muuan puhuja toteaa:

"Onnesta on Karjalan kansa vuosisatojen aikana unelmoinut, mutta vasta nyt heille koittaa onnen päivä Stalinin armosta." — — — "Tuntuu kuin tänä päivänä aurinko paistaisi erikoisen lämpimästi, kuin kevätpurot laulaisivat heleämmällä äänellä."

luottivat kuitenkin ilmeisesti hallituksen tiedotustoimintaan ja uskoivat taistelevansa Leninigradin turvallisuuden puolesta samalla tietenkin edistävän myös vallankumouksen asiaa. Ei varmaankaan ollut aivan helppoa saada jokin Raatteen tien rykmentti vakuuttuneeksi jaloista päämäärästä, joten omiin joukkoihin kohdistuvan tiedotustoiminnan johtajat olivat ilmeisesti melkoisissa vaikeuksissa.

Jokseenkin jokainen suomalainen tajusi selvästi taistelevansa niin oman henkilökohdattaisen vapauden kuin maan ja kansan itsenäisyydenkin puolesta. Sen kummempaa mielihpidemuokkausta ei tarvittu. Vihollisen epäonnistunut propaganda monine harhauskuienne oli omiaan enemmänkin

VALUUTTA- POLITIikkaA

Puolalainen oli päässyt käymään Amerikoissa. Kotimaassa tuttavat kyselivät kiinnostuneina matkan kokemuksista:

— Miten siellä oikein elellään?

— Aivan samoin kuin meillä Puolassa.

— Kuinka niin?!

— Dollarilla saa mitä vain mutta zlotyllä ei kerrassaan mitään.

VARSINAISTA TAANTUMUSTA

Turisti ihmetteli eräissä diktatuurimaassa pitkää jonoa ja tiedusteli sen tarkoitusta.

— Siinä jonotetaan lihaa, selitti oppaana toimiva puoluevirkaileja hieman vaivautuneesti.

— Kumma juttu! ihmetteli turisti. — Kotona Amerikassa vaimo soittaa lihakauppiaille ja tämä tuo nähtäväksi joukon paisteja, joista voi valita.

— Sehän on kehityksen aikaisempi vaihe, toteaa puoluevirkaileja sääliä hymyillen. — Niin oli meilläkin ennen vallankumousta.

"On koittanut onnen päivä Stalinin armosta!" Otto Wilhelmovits Kuusinen puhuu Viipurissa keväällä 1940

unohdettiin kokonaan. Neuvostoliitto oli jalomielisesti säästänyt Suomen itsenäisyyden, vaikka Puna-armeija olisi helposti voinut marssia Helsinkiin. Suomalaisen vertaistaan vailla olevat linnoitukset ja länsivaltojen suunnaton tuki olivat hidastaneet Puna-armeijan etenemistä.

Neuvostoliitossa asuvat suomalaiset kommunistit tervehtivät tietenkin ilolla ja in-

SOTILAIDEN ÄÄNET

Suomen talvisota ei ollut Neuvostoliitossakaan suosittu. Talven olosuhteet olivat tottumattomille joukoille hirvittävät. Vastoin ennakkopropagandaa suomalaiset taistelivat sitkeästi ja Puna-armeijan suuret tappiot aiheuttivat pelkoa ja masennusta.

Useimmat neuvostosoturit

lujittamaan kuin horjuttamaan Summan, Taipaleen, Kollaan ja Suomussalmen soturien sekä kotirintaman va-
kaumusta. □

Päälähde: Jahvetti: Suomi Neuvostoliiton radiossa, Oy Suomen kirja, Helsinki 1942.

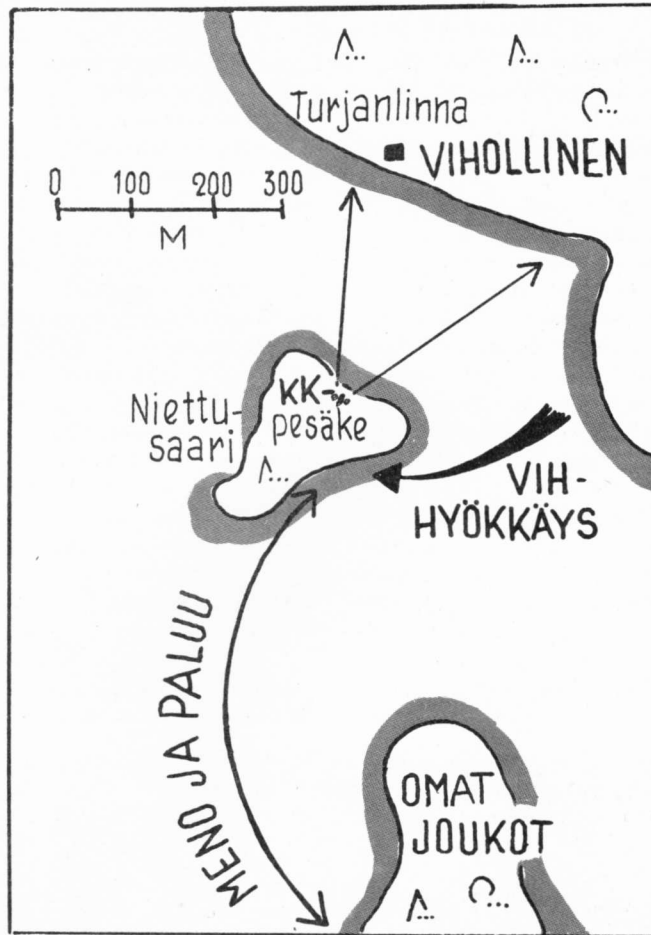
EINO HYYRYLÄINEN

Ilmari Kiannon Niettusaari oli talvisodan joulukuussa etulinjassa.

Taemmissa portaissa oli joskus vaikea ymmärtää, mitä konekiväärimiehet kokivat saareissa talvisen pakkasyön pimeydessä.

Konekivääripesäkkeen sijainti Niettusaarella oli hyvä

Näkymä erästä konekivääriasemasta Kiantajärvelle

koselle, joka oli siviiliammattiltaan vanginvartija.

Mieliala ei ollut kovinkaan korkealla hiihdellessämme hevosen perässä pimenevässä illassa kohden Niettusaarta. Niettusaaresta etelään olevan niemen länsipuolelta laskeuduimme jäälle ja vasemmalta kiertäen saaren suojaan lähestyimme sitä. Turjanlinnan raunioiden seudun tiedettiin olevan vihollisen miehittämän eikä ollut terveellistä näyttäyttyä saaren mentäessä.

ASEMAAN SAAREEN

Jos olomme ei ollut vallan helppoa lähtörannallakaan, sai siellä kuitenkin kahden vartiotunnin jälkeen huilata neljä tuntia teltalla. Nyt oli mentävä yöksi saareen, jonka lähellä oli vihollisen vahvasti miehittävä ranta. Ei ollut telttoja eikä tulentekomahdollisuutta.

Saareen asemaan

YÖ NIETTUSAARESSA

OLI pakkasenkirpeä päivä 22.12.1939.

Olin Niskanselän länsirannalla kk-asemassa vartiossa patruunankantaja Puiston kanssa. Etuoikealta näkyivät savut Suomussalmen kirkolta. Taistelun melke oli kuulunut sieltä jo useita päiviä ja kuului edelleenkin. Säilyyköhän ku-

kaan hengissä tuollaisessa mylläkässä?

Etuvasemmalla näkyi asemaamme Hulkonniemi ja Niettusaari.

Paikalle saapui lähetti tuoden käskyn mennä joukkueenjohtajan puheille.

Hetkistä myöhemmin sainkin jo käskyn:

— Alikersantti ottaa konekiväärinsä ja lähtee illan hämärtyessä Niettusaareen 3. Komppanian joukkueen avuksi. Laitatte kaluston ahkioon, hevonen vie teidät ja hakee aamulla pois ennen päivän valkenemista. Onko selvä?

— Selvä on, herra vänrikki! vastasin joukkueenjohtaja Ri-

Vihollinen oli hyökkäämässä ja yrittäisi varmasti myös saaren valtausta saadakseen siitä lähtöasemat vesistön ylitykseen.

Hiljaisina ja jännittynein mielin laskettiin ahkio reestä saaren eteläpuolella olevassa lahdekkeessa. Hevosmies palasi hevosineen takaisin ja me

lähdimme vetämään ahkiota opastamaan tulleen kiväärimiehen jäljessä kohden pesäkettä, jonka aikaisemmin saareissa olleet kk-ryhmät olivat kaivaneet.

Asema löytyi aivan rannan tuntumasta saaren korkeimmalta paikalta, mistä jyrkkä nelisen metriä korkea rinne laskeutui suoraan jäälle. Vastarannalla oli vihollinen. Turjanlinnan rauniot häämöttivät heikosti, kun oikein näkönsä pinnisti.

Ampuma-ala oli hyvä. Jos vihollinen kuitenkin yön pimeydessä hiipisi kyllin lähelle olisi se tuleltamme kuolleessa kulmassa.

Puhdistimme konekiväärin

taskuissa pullottivat kranaatit ja antoivat jonkin verran turvallisuuden tuntua.

SYNKKÄ ON YÖ

Kauan ei tarvinnut paikoillaan kyyhöttää, kun kylmä jo alkoi ahdistella. Ajatukset kiersivät omia ympäröitään. Mitä mahvaisivat yksi konekivääriyhmä ja joukkue kiväärimiehiä, jos vihollinen lähettäisi pari komppaniaa miehiä saarta valtaamaan?

Aika kului hitaasti. Ajatuksia tuli ja meni. Joskus vaihdettiin hiljainen sana ja taas kuunneltiin.

Läheltä ei kuulunut mitään, mutta kirkonkylän suunnalta

miksi. Oikein tunsin, että pian alkaa jotakin tapahtua.

Silloin se alkoi!

Oikealta miltei asemamme takaa kuului kiväärin laukaus ja samassa jo rätsisi useiden aseiden tuli.

— Käännetään ase! sähähdin miehille.

Samassa jo kävimme kiinni k:n jalkoihin ja pyöräytimme sen vastakkaiseen suuntaan. Vihollinen oli jo saareissa. Sen aseiden suuliekit näkyivät neljän—viidenkymmenen metrin päässä, mistä omat miehet olivat väistyneet.

Ampuja suoritti nopeasti latausliikkeen ja painoi laukaisuvipua.

Ei tapahtunut mitään.

nyt ääni. — Kiväärimiehet ovat jo kaikki menneet.

Katsahdin patruunankantajia. He olivat jo ylhäällä valmiina lähtöön.

Vihollinen ei ollut huomannut meitä, vaan liikkui melko tiiviissä ryhmässä laukoen nopeasti aseitaan.

KOVA KOVAA VASTAAN

Silloin huomasin ensi kerran tiukan paikan tullen pystyväni toimimaan.

En kerinnyt ajatella mitään, mutta kuulin itseni sähähtävän tiukalla äänellä:

— Kukaan ei lähe mihinkään! Anna minulle kivääriä, saat minulta pistoolin.

Vaihdoimme nopeasti aseita patruunankantajan kanssa. Olin ollut kaksi talvea aikaisemmin muun muassa armeijan mestaruuskilpailuissa sotilaspartiohihdossa kohtalaisella menestyksellä ja tiesin osaavani ampua kiväärillä.

— Kun sanon tulta, silloin ampukaa niin paljo kun ikänä kerkiättä, kuiskasin miehille, jotka valmistautuivat tulenavaukseen.

Vihollisilla ei näyttänyt olevan kiirettä. Hitaasti he urrivat eteenpäin melkoista mekastusta pitäen ja olivat jo menossa meistä ohi kun karjaisin:

— Tulta!

Ammuimme niin paljon kuin neljällä kiväärillä ja kolmella pistoolilla kerkesi. Ensimmäinen lipas meni hetkessä. Painoin uuden lippaan kivääriin ja lauoin taas.

Pimeyden tähden tuli oli epätarkkaa eikä vihollista heidän lopetettuaan ammunnan enää näkynyt. Olimme yllättäneet vihollisen eikä yhtään laukausta taidettu ampua meitä kohden.

— Tuli seis! huusin, kun mitään liikettä ei enää näkynyt.

Olimme hiljaa ja kuuntelimme. Kauempaa vihollisen tulosuunnasta kuului jonkinlaisia ääniä, jotka etenivät meitä kohti.

— Pysykää tässä ja pitäkää varanne! sanoin miehille. — Minä lähdän hakemaan ne ki-

"Käännetään ase!"

huolellisesti ja laitoimme sen asemaan. Vain nopea latausliike ja se olisi valmis syytämään luoteja piipun täydeltä.

Siinä sitä sitten kyykötettiin k:n takana, ampuja Forsberg keskellä, ampujan apulainen Tervonen oikealla ja minä ryhmänjohtajana aseiden vasemmalla puolen. Patruunankantajat olivat takanamme lumen kaivetussa urassa selvittäen valmiiksi patruunavyölaatikoita. Kehotin miehiäni katsomaan, että käsikranaatit olisivat saatavilla. Molemmiin puolin omankin asetakkini

kuului hiljaisena jatkuva taistelun melske.

Kahden päivän päästä olisi jouluaatto. Ihmisillä pitäisi silloin olla hyvä tahto. Nyt meillä ei kuitenkaan ollut muuta tahtoa kuin saada vihollisen hyökkäys pysäytetyksi.

Illan kirkas ilma oli vähitellen pimeyden lisääntyessä muuttunut. Tähtiä ei näkynyt enää taivaalla ja vähitellen laskeutui jään ylle sanikka sumuverho. Se teki mielen entistä levottomammaksi ja sai kuulohermot entistä herkem-

— Voi perhana! pääsi minulta, vaikka en juuri koskaan ollut kironnut. — Yritä uudelleen!

Forsberg ja Tervonen tekivät nopeassa tempossa useita yrityksiä, mutta lukko ei iskenyt — vain laukeamattomat patruunat lensivät ulos uudestaan ladattaessa.

Tuska raapaisi rintaa — että minun kiväärilleni pitikin käydä näin! Miksi ei tullut jo ennen kokeiltua, että olisi kerinnyt sulattaa lukon...

— Lähdetään pois! kuului patruunankantajan hätänty-

väärimiehet ennen kuin kar-
kaavat koko saaresta. Ja ampu-
juja — sulata kookoon lukko
vaikka housuissasi!

Lähdin jo juoksemaan koh-
den saaren lounaiskärkeä. Läh-
hellä saaren kärkeä kuului
edestä huuto:

— Tunnussana!

PUOLUSTUS TIIVISTYY

Sanoin tunnussanan ja jatkoin
juoksuani. Olin vielä kiihdyk-
sissä ja kun pääsin edessä ole-
vien miesten luokse huomasi
jälleen kiroavani:

— Mitä helevettiä te lähettä
muuatta ryssä karkuun! Mis-
sä teidän joukkueenjohtajanne
on?

Useampia miehiä kerääntyi
ympäriini ja tiukatessani
joukkueenjohtajaa ilmestyi
paikalle mies, joka sanoi ole-
vansa kaivattu herra.

— Pankaa miehet nopeasti
ketjuun ja heti takaisin ase-
miin! Siellä ovat minun mie-
heni yksin kk-pesäkkeessä!
Mitä helevettiä te lähittä kar-
kuun ja jättittä meijät yksin?
tenäsin tiukalla äänellä.

— Älkäähän ärhennelköt!
Olisitte ampuneet sillä kk:lla
niin eivät olisi päässeet saa-
reen, yritti joukkueenjohtaja
puolustautua.

— Ei meillä oo selässä sili-
miä! Kivahdin minä. — Eikä
se kk toiminukkaa... Pankaa
nyt kuitenkin liikettä miehiin!

Joukkueenjohtaja alkoikin
huudella miehiään ketjuun,
joka kohta lähti liikkeelle mel-
koista mekastusta pitäen. Ki-
väärit paukkuivat ja "eteen-
päin"-huudot pitivät ketjun
kunnossa.

Minä en odotellut ketjua,
vaan juoksin suorinta tietä pe-
säkkeelle, missä mieheni
odottivat jännittyneinä paluu-
tani. Ampuja Forsberg sulat-
teli käsissään kk:n lukkoa.

— Ehkä tämä jo pelaa, sa-
noi hän. — Oisi pitänyt pur-
kaa, vain mikä sen tässä pi-
meässä ja lumessa tekee, hä-
viää vielä osat.

Samalla hän laittoi lukon
paikoilleen.

Käänsimme aseiden takaisin
entiseen suuntaan kohden
Turjanlinnaa. Ampuja latasi

aseen kehotuksestani kertatu-
lulle ja painoi liipasinta.

Ase pelasi nyt.

Huokasimme helpotukses-
ta, mutta emme ampuneet
enempää, että asema ei paljas-
tuisi.

Odottelimme taas. Hiljai-
suus lepäsi saaren yllä. Miele-
ni oli ensi kertaa siihenastisen
lyhyen sotakokemukseni ajal-

laantunut. Vain silloin tällöin
kuului yksinäinen laukaus tai
lyhyt sarja.

Kylmä alkoi taas ahdistella.
Kun mitään ei näyttänyt ta-
pahtuvan kävimme vuoroin
taempaan liikehtimässä, häi-
ritsemättä asemassa olevien
kuuntelua.

Ollessani vuorollani takana
tapasin siellä lumipuvuttoman

Kookoo toimii taas

Kirjoittajan konekivääriyryhmä Suomussalmella talvisodan päätyttyä.

ta tyytyväinen. Olin mielestä-
ni toiminut hyvin. Miesteni-
kin äänissä olin huomaavinani
kunnioittavamman sävyn —
vai lieneekö se ollut vain
oman tyytyväisyyteni ääni.

Kukaan saaren puolustajista
ei ollut edes haavoittunut äs-
keisen kahakan aikana.

Kirkonkylältäkin kuulunut
taistelun melske oli hiljalleen

miehen.

— Mihin sinä oot lumipu-
kusi pannut? kysyin mieheltä.

— Paloi ja meni niin repa-
leiseksi, että heitin metsään,
vastasi sotamies.

KUOLEMA KORJAA MUSTAN MIEHEN

Selvisi, että olimme molem-

mat Säräisniemellä syntyneitä
— ihan kuin sukulaisia!

Hetken kuluttua palasin
taas asemaan. *Hurskainen*,
Säräisniemen poika, meni
myös poteroonsa siihen lähel-
le.

— Olin kuulevinani jäältä
liikettä, kuiskasi Forsberg,
kun hivuttauduin hänen vie-
reensä.

— Ootko varma? kuiskasin
vastaan ja jännityin kuuntele-
maan.

Olimme liikkumatta. Vain
oman sydämen jyskytys kuu-
lui. Hetken päästä kuului
myös jäältä jotakin epämää-
räistä ääntä — hyvin hiljaise-
na, vaietakseen jälleen.

Sumu lepäsi edelleen jään
yläpuolella estäen näkyvyy-
den ylempänä olevasta ase-
masta.

— Minä menen tuohon
alemmaksi rantaan katso-
maan, kuiskasin miehilleeni.

— Tuossa lähempänä jään

pintaa ei ole sumua.

Hurskaisen aseman kohdal-
ta aloin laskeutua alemmaksi.
Ohimenessäni kuiskasin
Hurskaiselle meneväni katso-
maan näkyisikö alempaa jääl-
tä kuuluvan liikkeen aiheutta-
jaa.

Olin laskeutunut puoliväliin
törmää kuullessani liikettä ta-
kanani. Käännyn katsomaan.

Hurskainen oli noussut asemastaan ja seurasi jäljessäni.

— Älä tule mukaan! sanoin hänelle. — Sinulla ei ole lumipukua ja jos jäällä on vihollisia ne näkevät sinut heti.

Hurskainen pysähtyi ja minä jatkoin varovaisesti laskeutumistani koettaen tähyystä tarkasti jäälle.

Sitten kuulin taas liikettä jäljiltäni ja kääntyessäni kat-

Kimposin ylös ja juoksin tulojälkiäni ylös rinnettä. Rinteen päällä juoksi kaksi miestä vastaan.

— Ampuivat Hurskaisen, sanoin heille ja jatkoin juoksuani asemaani.

KOOKOO TOIMII

— Jäällä on ryssiä! sanoin ampujalle. — Ampuivat

— Siinä kuuluu olevan Kiannon hautakirjoitus, tiesi joku kertoa.

— On kuulemma määrännyt hautapaikakseen tämän saaren, tiesi toinen.

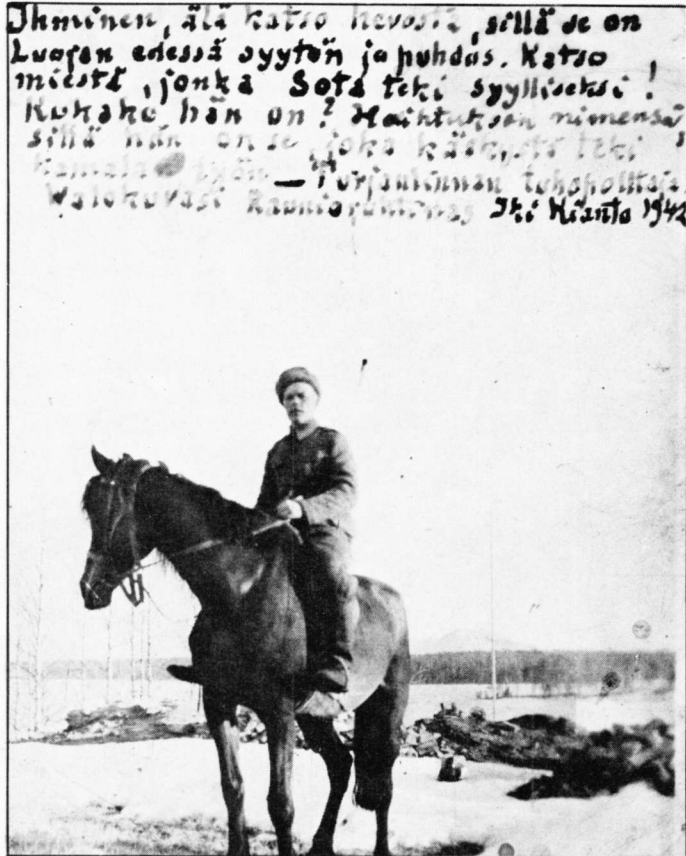
Ihmettelimme, miten joku saattaa kirjoittaa oman hautakirjoituksensa jo eläessään. Enempää ei aiheesta kuitenkaan keskusteltu. Kuolemasta ei mielellään puhuttu.

me yönä. Pitäkää huoli, että aseenne toimii tästä lähtien! Saatte mennä.

Otti nykykielellä sanoen aivoon.

Mieli matalana menin teltalle, missä paikalla olevat ryhmäni miehet olivat innokkaita kuulemaan, oliko meitä kiitelty. Kerroin heille puhutelmasta.

— Etkö sinä kertonut, mi-

somaan seisoi Hurskainen aivan takanani. Saman tien hän käveli ohitse ja pysähtyi oikealle puolelleni.

Olin juuri käskemäisilläni hänet takaisin kun jäältä kuului laukaus. Ääntä päästämättä kaatui Hurskainen selälleen jääden liikkumattomana maakaamaan.

Painauduin äkisti alas ja katsoin jäälle. Laukaus oli kuulunut läheltä, mutta mitään ei kuitenkaan näkynyt. Vihollinen tai viholliset makasivat todennäköisesti liikkumatta jäällä lumipuvuissa eikä heitä voinut nähdä.

Katsahdin vielä Hurskaiseen. Hän makasi samassa paikassa eikä elonmerkkiäkään näkynyt.

Hurskaisen. Nopiasti tulta! Anna mennä niin lähelle kun pystyt ampumaan ja siitä vähitellen kauemmaksi.

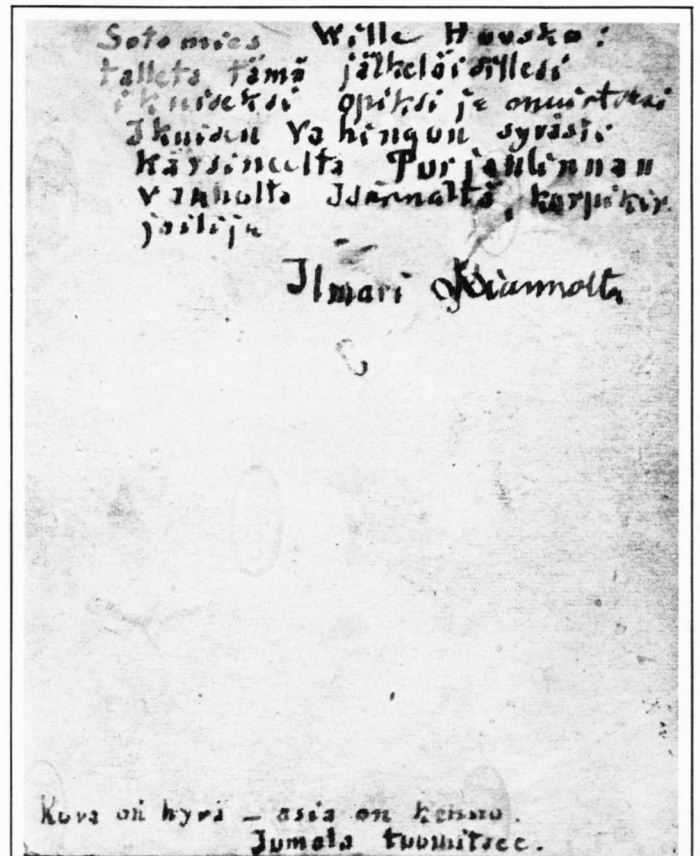
En ehtinyt lopettaa puhetta, ni kun kk jo pyyhki pitkiä sarjoja jäälle. Kiväärimiehetkin yhtyivät tulitukseen.

Jäältä ei vastattu. Vihollinen kai lähti suinpäin karkuun kun ei onnistunut pääsemään yllättäen rantaan.

Pian oli kaikki taas hiljaisinta. Kiväärimiehet lähtivät ahkiolla noutamaan kaatunutta.

Jo aikaisemmin olin nähnyt asemamme takana olevassa paalussa jonkinlaisen taulun. Miesten taas keräytyessä lähelle tulini kysyneeksi:

— Mikähän ilmoitustaulu tuossa tolpassa lienee?

Ilmari Kiannon Turjanlinnan rauniolla 1942 ottama kuva "tuhopolttajasta". Kirjailijan teksti jatkuu valokuvan kääntöpuolella

Yö tuntui pitkältä. Oli kylmä, nälkä ja väsytti.

Koittaahan se päivä pitkänkin yön jälkeen. Aamu vasta sarasteli hevosen tullessa meitä noutamaan.

Kiväärimiehet olivat päivän valjettua löytäneet aseimensa edestä kaatuneen venäläisen kapteenin ja 13 asetta.

JÄLKIKÄRÄJÄT

Puolenpäivän maissa sain käskyn mennä joukkueenjohtajan puheille.

— Teillä ei ollut kk toimintakunnossa kun vihollinen hyökkäsi Niettusaaren vii-

ten me pelastettiin koko saari joutumasta vihollisen huostaan? ihmetteli ampuja Forsberg.

— Siellä oli käynyt jo parimmat kertojat, vastasin.

Pian vetelivät miehet väsyneen unia. Minua ei nukuttanut vielä vähään aikaan. Mietin edellisyön tapauksia.

Pian tämän yön jälkeen tuli uusia harmejä, joten yksii asioita ei kerinnyt kauan suremaan. Lisäksi oli mielessä aina se suurin huoli: miten Suomen tulisi käymään sodassa ylivoimaiselta tuntuva vihollista vastaan... □

◀ Äänisen rantakylissä on satanut ensilumen

Sotasaalista kerätään Krivillä 6. 2. 42
▼

II/JR 26:n lähetti Antero Ojala on hyökkäysvaiheen aikana kerännyt melkoisen kokardisaaliin

EINO KONTINEN

Vuosien 1941 ja 1942 vaihteen tienoil-la olivat jatkuvasti hyökänneet Maa-selän kannaksen suomalaiset joukot loppuun väsyneitä.

Tässä vaiheessa aloitti vihollinen voimakkaan vastahyökkäyksen. Kotiuttamista ja lomiam odottavissa suomalaisissa joukoissa esiintyi kieltäytymisilmiöitä ja kapinointia niiden joutuessa raskaisiin hyökkäyssotatoimiin.

Kun ei haluttu käyttää väsyneitä miehiä vastaan sotalakien ankaruutta, piti porukat saada liikkeelle muilla keinoilla.

Hyökkäsimme lomapalkalla

ÄSSÄRYKMENTIN helsinkiläiset olivat joulukuussa 1941 ”kapinoineet”, minkä johdosta rykmentti hajoitettiin ja osa miehistä siirrettiin JR 5:n riveihin. Viitonen oli alun perin Luumäeltä sotaan lähtenyt varusmiesrykmentti.

Vietettiin aikaa Karhumäen iloissa.

Sitten — kesken pesulajunan tyttöjen kanssa järjestettyjen tanssien! — tuli käsky:

— Valmistautukaa! Komp-

Vihollisen kärki pysäytettiin ja saatiin aikaan jonkinlainen motti. Kolme vuorokautta myöhemmin se selvitettiin hurjassa pakkasessa ja vihollisia jäi kuusikkoon likimain neljäsataa. Omat tappiot olivat vähäiset. Onnistunut operaatio nosti matalaa mielialaa melkoisesti. Vastassa ollut vihollinen oli samaa aselajia kuin mekin, hiihtojoukkoja. Erona oli vain se, että me hiihtelimme metrin paksuis-

”MEILTÄHÄN SE KÄY!”

Vieressäni istui pari päivää sitten toisen natsan olkapäälle saanut alikersantti. Tönnäisin häntä kylkeen:

— No, herra nuori alikersantti, lähdetäänkö pariksi viikoksi Koti-Suomeen?

— Mikäpä siinä, vastasi alikersantti *Viljo Lähteenmäki* heti. Käypihän se meiltä...

Kaikki katselivat meitä ih-

simme yrityksen ”toimitusjohtajaksi” kersantti *Sipilän*.

Vihollisen asemat olivat metsässä loivan mäenrinteen reunassa. Niiden edessä oli noin 30 metriä leveä aukea, jonka tällä puolen kasvoi tiheää miehenkorkeista vesakkoa. Kukkulalla, jonka halkaisija oli noin 60 metriä, oli vihollisella asemat joka suuntaan.

Hyökkäyksen ideana oli lumipuvuissa hiipiä aivan aukean reunaan sivustoilla tapahtuvan ammunnan peittäessä äänet ja vetäessä vihollisen huomion puoleensa. Siitä piti yhdellä syöksyllä päästä vihollisen aseisiin, avata tuli ja sitten vain nopeasti panna tukikohta matalaksi. Tavoitteena oli kumpareen takareuna.

HILJAA HYVÄ TULEE

Siitä vain käsikranaatteja vyöhön niin paljon kuin mahtui, lippaita kaikki paikat täyteen ja suksille! Varmistusjoukko lähti peräämme evästyksellä tulla heti avuksi kun tarvitaan.

— Kyllä kai se vanja jo nukkuu, kuului joku mutisevan.

Tottuneet soturit etenivät jotakuinkin äänettömästi. Pilvi liukui sopivasti kuun eteen ja pääsimme huomaamatta puosikon reunaan.

Tarkkailin etumaastoa. Sieltä kuului pientä ääntä ja kolmesta kohdasta nousi kipinöitä — naapurilla oli siellä jonkinnäköiset majapaikat.

Samassa tuli ketjua pitkin hiljaa suhahdettu käsky:

— Eteenpäin!

Jokainen ryntäsi kohti mäkeä sen kuin vain ikinä suksilla pääsi! Ehdin jo ajatella, ettei siellä tainnut ollakaan ketään hereillä, koska olin päässyt jo noin viiden metrin päähän vihollisen puoleisesta metsän reunasta.

Äkkiä rävähti vihollisen harvatahtinen pikakivääri soimaan oikealla. Suuliekki läpäytti selvästi pimeässä ja sii-

JR 5:n I Pataljoonan upseereja Krivin taistelujen jälkeen

panian on oltava lähtövalmiina kello 23.00.

Tietenkin kirottiin. Määräaikana oltiin kuitenkin autoissa. Matkan aikana kerrottiin, että jossakin Krivillä oli tapahtunut läpimurto ja vihollinen oli päässyt viitisen kilometriä linjoista läpi. Sitä oltiin nyt menossa paikkaamaan. Tietoon liittyi mitä hurjimpia huhuja — onneksi niihin oli jo totuttu suhtautumaan vähintään kriittisesti.

ALKOI TOISENLAINEN TANSSI

Tultiin jonnekin. Siitä vain sitten tavarat ahkioon ja sukset jalkaan! Alkoi puolentoista kuukauden huviretki.

sa pehmeässä lumessa sukset jalassa, kun taas vihollinen näytti kuljettaneen niitä olkapäällään.

Tammikuun puolivälissä, kun oltiin jo paikallaan puolustuksessa, tuli joukkueenjohtaja teltaan ja kertoi, että naapurikomppanian hyökkäys oli eilen mennyt aivan pieleen sen yrittäessä vallata viholliselta muuatta tärkeää ja maastoa hallitsevaa kukkulaa. Pataljoonan komentaja oli esittänyt ajatuksen, että yritys uusittaisiin 20 miehen vapaaehtoisella iskuosastolla. Jos vapaaehtoisia löytyisi ja yritys onnistuisi, saisi jokainen mukana ollut palkkioksi kahden viikon loman.

Teltaan tuli täysi hiljaisuus. Tarjous oli kyllä mahtava, mutta hommakin paha...

metellen — hulluja miehiä! Joukkueenjohtajakin kehotti vielä harkitsemaan asiaa.

— Asia on jo kyllä harkittu, totesin. — Milloinkas lähdetään?

Iltaan mennessä ei asiasta kuulunut sen enempää. Joukkoon ilmoitautui tässä vaiheessa pienen sunsoiton jälkeen vielä monissa tehtävissä hyvin selvinnyt pienikokoinen ja harvapuheinen lääkintämies, jolta huumori ei tuntunut milloinkaan loppuvan.

Puolen yön maissa meitä tultiin hakemaan. Pataljoonan komentopaikalle oli saatu kokoon vain 14 miestä. Majurikin tuntui suhtautuvan koko yritykseen hieman epäillen.

Tehtiin jonkinlaista taistelusuunnitelmaa. Suurin osa meistä oli aliupseereja ja valit-

hen suuntautui heti useita konepistooliin suihkuja. Emma vaikenen siinä silmänräpäyksessä.

Syöksyin eteenpäin sukset jalassa. Muutaman askeleen päässä jätin ne maahan ja jatkoin jalan asemasta taaksepäin johtavaa polkua. Ohimennen totesin, että molemmat asemassa olleet vartiomiehet olivat sotansa sotineet.

”LOMA HÄÄMÖTTÄÄ!”

Jatkoin eteenpäin. Muutaman askeleen päässä näin tummien hahmojen lähestyvän lumikumpareen takaa. Suolasin joukkoon konepistoolilla ja kolme kärkimiestä lyyhistyi siihen paikkaan. Toiset pyörsivät ympäri ja takaisin kumpareen taakse. Heitin sinne muutaman käsikranaatin ja syöksyin saman tien eteenpäin.

Vasemmalla näin toisen samanlaisen lumikumpareen. Sielläkin välähti käsikranaatti, jonka valossa näin tummien hahmojen juoksevan taaksepäin. Latasin konepistoolilla lippaan ukkojen perään.

— Loma häämöttää! hihkasi alikersantti Lähteenmäki itsestään syntyneen sotahuudon.

— Siltä näyttää! vastasin yhtä spontaanisti.

Samalla huomioni kuitenkin kiintyi vasemmalla noin kymmenen metrin päässä olevaan lumikumpuun. Se näytti jotenkin aivan konekivääriasemalta — vieläköhän siellä mahtoi olla joku?

Asia selvisi heti: suuliekki leimahti ja konekivääri alkoi jyskyttää. Se vaikenen pian, mutta ehti tehdä pahan vahingon: melkein ketjun vasemmalla laidalla ollut partion johtaja sai luodin päähänsä ja kuoli heti. Se olikin ainoa tappiomme koko retkellä. Sipilä oli ollut toisen kaverin kanssa samassa montussa kun konekivääri aloitti tulen.

— Tuossa on kookoo..., ehti hän hihkaista ennen kuolemaansa.

Joukkoja hiihtamassa vastahyökkäykseen Maaselän kannaksella taivella 1942

Karhumäki palaa

Kaveri suolasi konekiväärimiehet konepistoolillaan.

Näin vielä yhden miehen yrittävän samaisesta asemasta taaksepäin. Hän ennätti kuitenkin päästä vasta montun reunalle kun sain hänet konepistoolin jyvälle ja pesäke hiljensi lopullisesti.

KONEKIVÄÄRI VAIHTAA PUOLTA

Äkkiä alkoi edessä olevan mäen takaa kuulua huutoja ja komentosanoja. Jokainen ymmärsi, mistä oli kyse: vasta-

hyökkäys tulisi muutaman minuutin kuluttua. Perässä tulevat porukat eivät ehtisi avuksi sen torjunnassa kuten oli ollut tarkoitus. Meidän oli kyettävä selviämään yksin.

Kauhukseni huomasin, että patruunat olivat melkein loppussa — olimme tuhlanneet niitä surutta tukikohdan valtauksessa!

— Mitäs nyt tehdään?! ihmetteli Lähteenmäki.

— Onhan tuossa ehjä konekivääri, totesin.

— Mutta kun minä en ymmärrä siitä mitään...

— Minäpä ymmärrän! totesin ilahtuneena. — Sano sinä

kavereille, etteivät ammu minua kun kookoo alkaa laulaa! Tule sitten kaveriksi syöttämään vyötä!

Varovasti lähestyin konekivääriasemaa — siellä voi olla vielä joku elossa...

Ei ollut. Toinen soturi oli painunut poteron nurkkaan ja toinen retkahtanut konekiväärin päälle. Kolmannen matka oli päättynyt penkan reunalle.

Siirsin kaverit syrjään ja nostin konekiväärin montun toiselle reunalle. Samassa pilvi siirtyi pois kuun edestä ja totesin vastakkaisella rinteellä

tummiä hahmoja tarpomassa tarmokkaasti asemiamme kohti.

Tuli kiire! Vyö vain syöttäjään, nopeat latausliikkeet, vivut auki ja sormet liipasimelle — sekä hiljainen rukous, että ase toimisi.

Se totteli heti! Pitkä sarja piiskasi vastakkaista rinnettä. Ladattuja voita oli monttu täynnä, joten kaikki oli järjestyksessä.

Nyt ei ollut hätäpäivää!

SELVÄN TEKI

Päästelini vastarinteeseen pitkiä sarjoja. Vihollinen pysäh-

Taistelujen jälkiä Krivillä tammi-helmikuun vaihteessa 1942

tyi. Osa näytti kääntyvän takaisin, osa jäi mustina möykkyinä lumeen. Tuli hiljaista.

Takaa tulevia omia tukikohdan haltuun ottajia ei vielä kukaan kuulunut. Vasta aikojen kuluttua he hiipivät varovasti paikalle. Kuullessaan konekiväärin aloittavan laulunsa uudelleen ukot olivat pelästyneet luullen vihollisen vielä olevan tukikohdassa.

Alkoivat jo olla loma-ajatuksia mielessä, kun lähti toi sanan, ettei saa lähteä mihinkään ennen päivän valkenemista, jolloin paikalle tulee komppaniasta vahva joukkue.

Kirottiin.

Mikäs siinä auttoi kuin jatkaa vihanpitoa. Vihollinen oli koko yön aktiivinen, mutta ampui onneksi enimmäkseen yli.

Päivän valjetessa tapahtui ihmeitä: konekiväärimontusta, josta yöllä olin ampunut, nousi kädet ylhäällä ilmielävä vanja, se nurkassa ollut soturi! Ei ollut edes haavoittunut, mutta pelännyt sitäkin enemmän ja heittäytynyt vaukeuksi.

Päästiinhän sieltä sitten aikanaan poisikin. Pataljoonan komentaja kiitteli työstä ja lyötiin lomalaput käteen. Oikein hevoskyyti järjestyi autoporukkaan ja sieltä autokyyti Karhumäkeen.

Kanttiinissa automiehet kertoilivat hurjia juttuja viime yön kahakasta ja ihmettelivät, kun me emme olleet kuulleet koko asiasta mitään.

— Mitenkäs me olisimme siitä kuulleet kun oli niin kova sähinä päällä ettei joutanut keskustelemaan asiasta, heitti joku lomalle menijä lopuksi.

Siihen katkesi takalinjan miesten juttu.

Lomilta palattua kuulimme, että vihollinen uusi vastahyökkäyksensä sille kukkulalle moneen kertaan. Kukkulan pitäminen kävi puolustajille kalliiksi.

Sitten olivat edessä taas uudet taistelut Krivin alueen puhdistamiseksi mottiin jääneen rykmentin tähteistä. Siinä kahakassa alikersantti Lähteenmäki astui miinaan ja kuoli sairaalassa muutaman päivän kuluttua. □

Säilytä Sinäkin Kansa taisteli- lehtesi vuosikerrat vahvassa kansiossa

Tämän lehden kertomukset ovat tosi vankkaa luettavaa, ja niiden pariin on kiinnostavaa palata aina uudelleen. Kansa taisteli-lehden vertaansa vailla oleva dokumentti-aineisto kannattaa säilyttää myös sen historiallisen arvon vuoksi.

Pekka Aaltonen

Pekka Aaltonen
Yliluutnantti evp.

Tilaa nyt allaolevalla kupongilla Kansa taisteli -lehden vuosikertakansio.

Värit: tummanruskea, painatus: kulta.

Yhteen kansioon mahtuu koko vuosikerta, 12 numeroa.

Hinta 18 mk/kpl

(+ postitus- ja käsittelykulut 6,50 mk/1 kpl, 8 mk/2 kpl, 13 mk/3-5 kpl).

LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI. LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI.

KIRJE

Vastauslähetyt
HKI 10/21 Lupa 1003

Sanoma Osakeyhtiö
Kansa taisteli
Tilajapalvelu
PL 20
00003 HELSINKI 300

KANSA TAISTELI

-miehet kertovat

TILAUSKORTTI VUOSIKERTAKANSIOT

Haluan kerätä Kansa taisteli -lehdistäni ainutlaatuisen ja historiallisesti arvokkaan lukupaketin.

Tilaan Kansa taisteli -lehden vuosikertakansioita.

___ kpl. Hinta 18 mk/kpl (+ postitus- ja käsittelykulut).

Haluan mukaan ilmaisen vuosikertatarran.

Sukunimi		Etunimi	
Osoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

Tarjous koskee vain Suomeen tulevia tilauksia. Hinnat ovat voimassa 31. 5. 1982 saakka.

Yrittivät tulla Kettutarhanniemeen

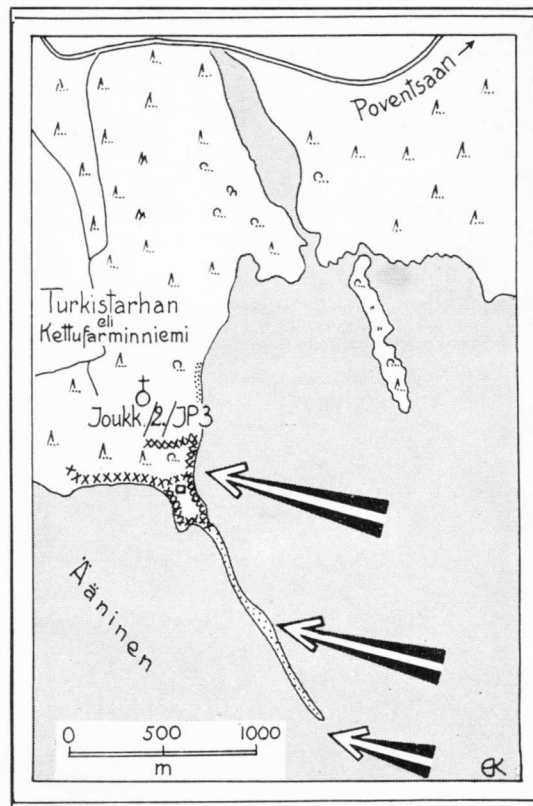
HELGE VÄLIMAA

*Lehtemme vuoden 1979 tammikuun numerossa kertoi Bror Laurila taiste-
luista Poventsan alueella joulu—tam-
mikuussa 1941—42.*

*Tammikuun 8. päivänä 1942 hyök-
käsi venäläinen 313.Divisioona Po-
ventsan lahden yli. Sen JR 1072 osui
rannikkoa puolustavan Jääkäripatal-
joona 3:n aseisiin.*

Näin siinä kävi.

JP 3:n mies kertoo.

Kettutarhanniemen taistelun topografiaa

Vänrikki Jouko Juhani Oksa,
1922—1944, kaatui Lapin sodassa
Ranualla 2. 10. 1944

JOUKKUEEMME, jonka johtaja oli vänrikki *Jouko Oksa*, puolusti tammikuussa 1942 Poventsan lounaispuolella olevaa niemekettä, jota nimitimme Kettutarhanniemeksi. Siitä edelleen lounaaseen jatkui sotaista kuuluisuutta saavuttanut Mato- eli Tapponiemi.

Joulukuusta lähtien oli alueella käyty kiivaita taiste-
luja, joihin pataljoonammekin
oli osallistunut. Vihollisen

hyökkäykset oli torjuttu sille
suurin tappiopin, vaikka tilanne
oli monta kertaa ollut veitsen
terällä.

VARTIOIMME RANTAA

Kettutarhanniemen kapea kärki pistää Äänisjärveen ja jatkuu edelleen harvakkona kiviriuttana aavaa ulappaa kohti. Joukkueemme majapaikka oli puolisen kilometriä niemen kärjestä mantereelle päin sijaitsevassa talossa. Niemen kärjessä oli suorasuuntausasemissa kevyt kenttätykistöpat-
teri, jonka vieressä tykkimiehillä oli korsu. Me pidimme vartiota öiseen aikaan kiviriutan päässä noin 300 metrin etäisyydellä rannasta.

Kahden tunnin vartiovuoron aikana piti toisen parivartiomiehistä käydä ottamassa yhteyttä meistä vasemmalla olevaan joukkueeseen. Tästä tarkastuskierrroksesta kertyi matkaa yhteensä nelisen kilometriä.

Niemen kärjessä ilmoit-

Väkeä tulee jään täydeltä

tiin olevan pioneerien jäämi-
nakenttiä, jotka voitiin räjäyt-
tää rannalta käsin. Tämä tieto
antoi tietenkin meille turvalli-
suuden tunnetta.

Olin 8.1.42 aamuyöllä var-
tiossa jääkäri *Mäkäräisen*
kanssa, joka oli parhaillaan
hiihtelemässä yhteysladulla.
Minä palelin oikein tosissaan
kiviriutan päässä — oli julma
pakkanen, minkä lisäksi aav-
alta Ääniseltä kävi ainainen
ilkeä viima.

Äkkiä heristin korviani.

Kuuluiko jäältä jotain? Oli-
sikohan Mäkäräinen jo tulosa...?

Ei — kyllä tämä oli nyt jo-
takin muuta! Ei yhdestä mie-
hestä lähde niin paljon ääntä.

On vielä melkein pimeää,
mutta ponnistan näköni äärim-
milleen. Edessä on suunna-
ton, valkea jäälakeus.

Äkkiä näen: niin pitkälle
kuin silmä kantaa on jäällä
edessä mustaa massaa, joka

lähestyy!

Tekisi mieli varoittaa pian saapuvaa Mäkäräistä vaikkapa ampumalla. Se ei kuitenkaan käy — se hälyttäisi vihollisen. On siis vain tehtävä asiasta ilmoitus äänettömästi ja mahdollisimman nopeasti.

HÄLYTYS!

Mitään viestivälineitä ei meillä ole. Syöksyn siis vain taak-

mi, että räjähdys myöhästyi: vihollisen kärki oli jo ehtinyt kentän yli.

Aamulla paljastui myös vastassa olevan vihollisen vahvuus, jonka arvioimme pataljoonaksi. Sotahistorian tietojen mukaan alueella oli koko pahoja tappioita kärsinyt rykmentti, JR 1072.

Mutta vihollinen tunki vain lähemmäksi!

Rannassa olevat tykit syysi-

noin 30 senttiä, mutta rannassa oli puolireiteen ulottuvaa kinosta. Hyökkääjän asema avoimella jäällä oli mahdollisimman epäedullinen.

Rannan tuntumassa vihollinen oli levittäytynyt usean sadan metrin levyiseksi rintamaksi, joka moitteettomassa järjestyksessä lähestyi rantaa.

Silloin rävähti sitä vastaan kaikkien keveiden aseiden kii-vas tuliryöppy.

Vihollinen maastoutui ja vastasi tuleen, mutta jatkoi heti sinnikkäästi hyökkäystään. Aina kun lähin mies oli pääsemässä jäältä rannan suojaan, keskitettiin häneen konepistoolien tuli, jota täydennettiin käsikraanaatein.

Voimakkain painostus kohdistui aivan niemen kärkeen. Siellä olivat asemissa joukkueellemme alistettu konekivääri ja yksi pikakivääri, joilla riitti työtä. Pikakivääriä hoiteli ansiokkaasti eräs porukkamme parhaista miehistä, kersantti *Vedenpää*.

”EI NIITÄ EHDITÄ TAPPAMAAN!”

Vihollinen oli päättänyt toteuttaa aikeensa — kävi miten kävi! Vaikka ruumisröykkiöt rannalla kasvoivat, ei sen ote herpaantunut hiukkaakaan. Ketju toisensa jälkeen kävi huutaen päälle — hurja URAA kuului sadoista käheistä kurkuista.

Meteli oli hirvittävä kaikkien aseiden laulaessa! Miehen oli vallannut säälittömän tappamisen hurma. Kaikki inhimillisuus tuntui hävinneen maailmasta. Ruumiita tuli yksittäin, pareittain ja parvittain. Jokainen toimi kuin kone — ilman käskyjä, vaistonsa varassa. Jokainen tajusi, että jos vihollinen pääsee maalle, on meidän vuoromme hyökätä sen takaisin lyömiseksi, mikä olisi vielä paljon vaikeampaa kuin torjuntataistelu rannalla.

Metelin ollessa hurjimmillaan tuli konekivääriin häiriö. Ase oli kai kuumentunut kii-vaasta amunnasta.

Konekivääri saatiin pian kuntoon, mutta tilanne oli jo ehtinyt päästä pahaksi: viholl-

linen oli melkein maissa.

Silloin tuli apu kuin taivaan lahjana!

Tykistön tulenjohtovänrikki huusi kaikin voimin rannalla:

— Kaikki matalaksi! Aalto ampuu lähelle!

Tiesimme, että Aalto oli raskas patteristo.

Samassa suhahtivat ylitse ensimmäiset raskaat kranaatit.

Jälki oli hirvuinen.

Kranaatit iskivät täsmälleen rantaan ahtautuneen tiheimmän vihollismassan keskelle. Ruumiita ja ruumiinosia sinkoutui ympäriinsä, niitä lenteli aina asemissa olevien meikäläisten tasalle saakka. Jäähän repeytyi aukkoja ja vihollisia painui jään alle.

Lähimmät kranaatit heittivät sirpaleita puolustajan asemiin. Omatkin olivat jo varassa.

Mutta hyökkäys jatkui! Jostakin aukosta vihollinen tunkeutui aina vain lähemmäs.

Paikalle ilmestyi komppaniamme päällikkö kapteeni *Tauno Majava*. Hän ryömi kohdalleni ja huusi:

— Mikäs helvetin meteli täällä on käynnissä heti aamusta alkaen?!

Tauno Majava majurina

— Kun ryssää tulee enemmän kuin ehtii ampumaan! huusin vastaan. — Kaikki tuo on ryssiä mitä jäällä näkyy!

Kapteeni oli huolissaan. Syytä olikin, sillä saman rykmentin osia hyökkäsi parhailaan komppaniamme neljättä joukkuetta vastaan meistä oikealla.

Kapteeni kyseli tilanteesta. Ohjasin hänet joukkueenjohtajan suuntaan. Lähtiessään

JP 3:n poikia asemissa Kettutarhanniemessä tammikuussa 1942

Konekivääriasema Äänisen rantapenkassa

SA-kuva

sepäin ilmoittamaan ensin tykkimiehille ja sitten omalle joukkueelle.

Paikalla oleva patteri ryhtyi heti syytämään kranaatteja jäälle. Niemen kohdalla sijaitseva jäämiinakenttä räjäytettiin. Päivän valjettua kävi il-

vät rautaa jäälle kiitettävällä taidolla ja uutteruudella, mutta musta massa vain lähestyi.

Omat miehemmekin olivat jo asemissa. Päivä alkoi sarastaa.

Maaleja oli edessä yli oman tarpeen! Jäällä oli lunta vain

hän löi minua olalle ja sanoi:

— Pitäkäähän pojat puolenne! Yritän saada tänne apua.

— Sitä tarvitaan, herra kapteeni! sanoin kaikkien puolesta. — Eikä ne ole vielä tässä kaikkikaan — niitä on kuulemma kaksisataakaksikymmentä miljoonaa...

TEHOKAS ASE RATKAISI TILANTEEN

Kapteeni jatkoi matkaansa.

Apua ei vain kuulunut. Vihollinen lähestyi ja hivuttautui siellä täällä aivan harvan ketjumme tuntumaan. Vain yksittäisten miesten kylmäverisellä yhteistoiminnalla saatiin vihollisen kärkimiehet kerran toisensa jälkeen nujerretuksi.

Silloin se apu saapui! Vain kolme miestä, mutta heillä oli aseenaan nelipiippuinen ilmatorjuntakonekivääri.

Mikä ase jäälakeuden puhdistamiseen!

Se sinetöi lopullisesti sitkeän hyökkääjän kohtalon. Sen tuli oli niin murhaavaa,

tään, jotenkin huomaamatta.

Tiedettiin edessä ruumiskoissa olevan haavoittuneita ja valekuolleita.

— Idi suda! Idi suda! huudettiin kuorossa.

Pelokkaita, surkeita sotureita kömpi esiin.

Aikaisemmista vahingoista viisastuneina läksimme tarkastamaan jäätä. Kävelimme aseet valmiina varovasti ruumiiden keskellä.

Emme kuitenkaan tarpeeksi varovasti: riutalla olevan kivien takaa kajahti laukaus ja kersantti Vedenpää, tarkka pi-

tänyt vain kaksi kaatunutta ja kaksi haavoittunutta.

Mutta sota jatkui. Vielä saman päivän iltana joukkueemme joutui kovaan taisteluun etelämpänä Tapponiemessä, jossa hyökkäävän divisioonan toinen rykmentti JR 1068 oli päässyt maihin. Siellä tapettiin vielä viikon verran ennen kuin Äänisen länsiranta oli kokonaan puhdistettu. Vihollisia kylmeni yhteensä parisentuhatta. □

Ja vihollinen painoi päälle aina vain!

Onneksi sillä ei ollut tykistön tukea, mutta muut aseet lauloivat sitä tulisemmin. Erytisesti olivat äänessä pienoishiehitimet, joiden teho jäi kuitenkin mitättömäksi kranaattien tukehtuessa lumeen.

Aseet lauloivat helvetillisesti! Tuntui, ettei tästä leikistä kukaan voi selvitä hengissä.

Onneksi ampumatarvikkeita riitti! Siitä oli asiallisesti huolehdittu ennen taistelun alkua ja tomera taistelulähetti *Meriläinen* kantoi patruunoita tarmokkaasti jokaisen poteroon.

että vain kourallinen vastasamme olleesta porukasta pääsi kuin ihmeen kaupalla vetäytymään takaisin omiensa luo. Muutamat yrittivät kuitenkin raahata haavoittuneita tovereitaankin mukanaan tuossa kuoleman infernossa. Heitä emme enää yrittäneetkään ampu. Kukaan ei antanut asiasta käskyä eikä siitä mitenkään sovittu — päätös oli vain ilmassa eikä kukaan yrittänyt sitä rikkoa. Tappotyötä oli tehty tarpeeksi.

LOPPUSELVITYS

Taistelu oli päättynyt itses-

kakivääriampuja, retkahti hengettömänä hangelle luodin läpäistyä sydämen. Ampuja oli päättänyt tehdä itsemurhan sillä tavalla, mikä tietenkin onnistui siinä silmänräpäyksessä. Sellainen on sodan laki.

Vankeja kokoontui rannalle vajaat sata. Heidät pantiin koamaan jäällä olevat kaatuneet ja hautaamaan ne. Vartioiden laskujen mukaan ruumiita löytyi joukkueemme edestä 270. Kuinka paljon keskityksissä hajosi kappaleiksi ja upposi Ääniseen jäi arvoitukseksi.

Omat tappiot jäivät ihmeen vähäisiksi: joukkue oli menet-

Siinäpä ase jäälakeuden puhdistamiseksi, sotasaaliina saatu nelipiippuinen ilmatorjuntakivääri!

Kirjoittaja, Mannerheim-ristin ritari vänrikki Mikko Pöllä sotapolulla

MIKKO PÖLLÄ

Ei se kaukopartiointi aina onnistunut.

Varsinkin talvi oli hankala, kun jäljet olivat selvääkin selvemmät.

Joskus oli pakko antaa periksi.

TAMMIKUUSSA 1942 sai silloinen vänrikki *Pentti Juppala* tehtäväkseen vetää 20-miehisen kaukopartion retken Maaselän kannaksella. Toiminta-alueelle piti siirtyä lämpäisellä asemasodan rintamalinjat Voljärven eteläpuolella. Kyseessä oli puhdas tiedustelu. Retken piti kestää 5—6 päivää.

Juppalan kanssa olimme touhuneet yhdessä jo talvisodan Kollaan suunnalla. Saatu tehtävä oli tavanomainen: yleensähan touhuista oli 90 % tiedustelua. Vain joskus päästiin ikään kuin piristykseksi kokeilemaan, onko ruuti vielä kuivaa. Silloinkin oli taistelu aina lyhyt: terävä räväys ja tulinen häipyminen.

Tiesimme talviolosuhteiden hankaluuden. Esimerkiksi liikenteenlaskentaa, jota kesällä voitiin suorittaa jopa viikkokausia paljastumatta, ei latujen aikaan uskaltanut tehdä juuri ollenkaan — kiireesti vain tiedot muistiin ja pois.

Vänrikki Pentti Juppala lähti viemään partiota

Lumiseen korpeen

Se reissu jäi lyhyeksi

TÖRMÄTTIIN HETI VANJAN PARTIOON

Olimme saaneet oppaiksi linjamiehistä irroitettun 5—6 miehen porukan. Pojat luotsasivatkin poppoomme aamuyöllä onnellisesti linjojen läpi — asemasodan alkuaikoina eivät vitjat vielä olleet kovinkaan tiiviitä.

Aamun sarastaessa näppärit saattajamme pyörsivät länteen ja aloittivat ripeävauhtisen paluun kotikorsulle. Me jatkoimme itään valtavan hakkuaukean yli, johon oli vain harvaan jätetty joitakin mäntyjä siemenpuiksi.

Lunta oli todella paljon! Emme tienneet mitään sääennusteista tai kelivaroituksista, joita olisi nyt tarvittu — jatkoimme vain armottoman raskasta kahlaamista.

Maasto nousi ensin tasaisesti, sitten tuli eteen kohtalainen alamäki. Sen alla huomasimme törmänneemme puheelinlinjaan, jota seuraili melko paljon käytetty latu. Samalla todettiin linjalla mäen nyppylällä noin 300 metrin päässä kolmimiehin vihollispartio — lieneekö ollut yhteys-, viika- vaiko tiedusteluporukka, se ei koskaan selvinnyt.

Vedettiin oma partio riva-kasti satakunta metriä taaksepäin näkösuojan antavaan puseikkoon. Partion johtaja käski minut parin muun miehen kanssa tulosuunnassa olevalle mäennyppylälle jälkivarmistukseen. Täältä oli länteen 200—300 metrin esteetön näkyvyys, joten siltä suunnalta meitä ei hevin yllätettäisi. Sähkölinjalle päinkin oli näkyvyys hyvä — oltiin kuin aitiopaikalla.

VAROMATTOMIEN VANJOJEN LOPPU

Näimme, miten *Onni Määttä*-nen hiipi suksillaan muutaman miehen kanssa noin 300 metrin päähän puhelulinjan varteen väijyksiin. Partionjohtaja Pena jäi toisten miesten kanssa kyttäysasemiin puseikkoon. Kaikki suojautuivat huolellisesti ja valmistautuivat nopeaan tulenaloitukseen.

Kolme vanjaa hiihteli mi-

Keli on huono ja väsyttää

Ruokailutauko

Seuraava yritys oli mittava: Petrovskij Jamin partion 103 miestä murkinalla helmikuussa 1942

tään aavistamatta kohti kuolemaansa.

Kun kaverit saapuivat paikkaan, jossa olimme törmänneet heidän ladulleen, joukko pysähtyi. Alkoi hirmuinen viittomakielinen esitys — matkaa oli niin paljon, ettei sanoja kuulunut.

Meillä oli ankara tulenavauskielto. Siitä huolimatta kajahti nyt yllättäen laukaus — joku oli ampunut vahingossa tai hermostuksissaan.

Idän miehet heittäytyivät tietenkin sillä sekunnilla pak-suun ja pehmeään lumeen, jota oli maastossa reilut toista metriä. Umpimähkään he yrittivät ammuskella ympärilleen, mutta tietenkin ilman osoitetta. Tilanne oli juuttunut kuolleeseen pisteeseen.

Juppalan oli pakko panna toimeksi. Hän järjesti miehen-sä ketjuun, joka alkoi hitaasti ja rauhallisesti, aseet valmiina, lähestyä maastoutuneita

vanjoja.

Nämä puolustautuivat sitkeästi, mutta aina kun punasoturi uskalsi kohottaa ampumaan hätäisen heittolaukauksen, surrasi joku meikäläinen sarjan kohti tuomittua kolmikkoa.

Antautumiskehottelut eivät autaneet. Ketju lähestyi miehiä vääjäämättömästi.

Matkaa oli enää muutama metri, kun lumikuopasta lensi käsikranaatti parin metrin pää-

hän Juppalan eteen. Paksu ja pehmeä lumi pelasti kuitenkin miehen. Muutama terävä sarja meikäläisten aseista vaiensi sitten sitkeät viholliset lopullisesti.

KELI OLI PAHA

Joukko kokoontui taas yhteen ja ryhdyttiin jatkamaan tehtävän suoritusta. Tarkoituksena oli taivaltaa vielä 10—15 kilometriä itään ja jakautua siellä kahteen ryhmään, joista toista johtaisi vänrikki *Hannu Hämäläinen*.

Harmitti!

Paras mahdollinen vangintotilaisuus oli menetetty vahingonlaukauksen vuoksi.

Matkantekokin oli kovin vaivalloista: kovasta yrityksestä huolimatta taival taittui vain noin kilometrin tuntivauhdilla. Lumi upotti pohjia myöten — kun esimerkiksi porukan lyhin mies vänrikki Hämäläinen oli ladunaukaisu-vuorossa, ei hangen yläpuolelle jäänyt näkyviin juuri muuta kuin osa repusta ja karvahatunreuhka.

— Pitäisi olla liisteriä joka luistaisi sammalikossa, ehti joku jo kaipailla.

Sivuutettiin suurehko parakkikylä. Illan hämärtyessä otettiin kyynel-radiolla yhteys OsKuun ja kerrottiin kuulumiset. Sen jälkeen jatkettiin matkaa ja saavuttiin tiheään metsään.

Ennen metsän suojaan pääsyä, illan suussa, oli pari vihollisen hävittäjää koukkinut ylitsemme aivan matalalta. Sen jälkeen ne lensivät useita kierroksia yläpuolellemme. Ei ollut vähintäkään epäilystä siitä, että meidät oli tehokkaasti paikannettu.

Metsässä oli matkanteko vieläkin vaikeampaa. Yhdeltä ja toiselta alkoi tässä vaiheessa jo usko loppua.

Vänrikki Juppala oli hänkin vetänyt tilanteesta omat johtopäätöksensä ja kutsui porukan kokoon. Kaukopartioiden tapaan hän otti demokraattisesti selvää porukan mielipiteestä ennen omaa päätöstään:

— Mitäs mieltä olette — jatketaanko tätä helvetin rämpimistä ja yritetään vielä suo-

rittaa tehtävä vai keplotellaan-ko itsemme hyvän sään aikana omille linjoille?

Porukan päätös oli yksimielinen: kotiin ja äkkiä!

VASTAANOTTO OLI VAISU

Asia oli sillä selvä. Teimme reilut nuotiot, lämmitimme ruokaa ja jokainen veti evästä sisäänsä sen minkä napa sieti. Pimeässä aloitimme paluumatkan hiukan etelään koukaten.

Aamuyöstä saavuimme edellämainitulle puhelinlinjalle. Jäljistä näimme, että meitä jäljittämään oli pantu suuremmanpuoleinen porukka. Mukana näytti olevan koiriakin, mikä oli yleensä merkki siitä, että kyseessä olivat rajamiehet. Nämähän olivat sillä puolella kaikkein kovinta porukkaa — paksussa lumessa olisimme kyllä olleet heidän kanssaan tosi liemessä lentokoneiden antaessa tarkkoja tietoja sijainnistamme.

Loput matkasta palaillimme menolatuamme. Linjojen läheisyydessä kaarsimme vähän pohjoiseen. Emme onneksemme törmänneet vanjan pesäkeisiin eikä vartiioihin.

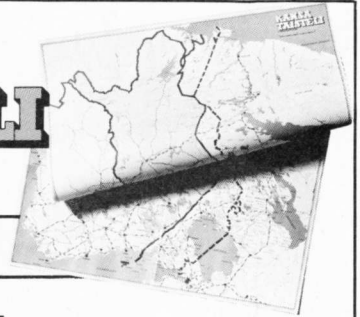
Ylittäessämme kohtalaisen laajaa suo- tai järviaukeaa oli jo täysin valoisaa. Etuvasemalta kajahti muutama hälytyslaukaus. Heittäytyimme lumeen ja saimme huutamalla yhteyden omiin vartiomiehiin. Kaksi miestä porukastamme sai luvan hiihdellä tukikohtaan kertomaan hyvähermoisille vartiomiehille keitä oikeastaan olimme. Juttu selvisi onnellisesti.

OsKussa oli vastaanotto mielestäni hieman vaisuhko. Tuntui kuin kenkä olisi jostakin hiukan puristanut...

Olen jälkeensäniinkin miettinyt asiaa — mielestäni ei noissa keliolosuhteissa ja partion paljastuttua ollut muuta mahdollisuutta kuin palata ja yrittää toiste uudelleen. Härkäpäinen jatkaminen olisi saattanut merkitä koko porukan tuhoa.

KANSA TAISTELI

-miehet kertovat

KT OSTOS

Sinivalkoinen sotatoimialuekartta

Kansa taisteli -lehden lukijana Sinulla on nyt mahdollisuus saada oman kotisi seinälle tai annettavaksi lahjaksi n. 600 paikannimeä käsittävä sotatoimialuekartta. Nimet tähän karttaan on kerätty alan kirjallisuudesta.

Kartta on painettu sinisellä ja mustalla himmeäpintaiselle valkoiselle paperille. Kartan koko on 51,5 cm x 72 cm ja se lähetetään tilaajille rullattuna pahviputkilossa.

Hinta on 17 mk/kpl + postitus- ja käsittelykulut 1—4 kpl/3 mk ja 5 kpl/5 mk.

Karttoja on rajoitettu määrä ja ne toimitetaan tilausten saapumisjärjestyksessä.

LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI. LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI.

KIRJE

Vastauslähetyt
HKI 10/21 Lupa 1003

Sanoma Osakeyhtiö
Kansa taisteli —
miehet kertovat
PL 20
00003 HELSINKI 300

KANSA TAISTELI

-miehet kertovat

TILAUSKORTTI SOTATOIMI- ALUEKARTTA

Olen kiinnostunut vanhoista alueista ja paikannimistä kuten Uunitsa, Rasti, Vytegra, Hyrsylä...

Tilaan n. 600 paikannimeä käsittävän kartan.

Postitus- ja käsittelykulut lisätään ao. hintoihin.

(98836)

Sotatoimialuekartta (M 931)	☐ 1 kpl 17 mk
Sotatoimialuekartta (M 932)	☐ 2 kpl 34 mk
Sotatoimialuekartta (M 933)	☐ 3 kpl 51 mk
Sotatoimialuekartta (M 934)	☐ 4 kpl 68 mk
Sotatoimialuekartta (M 935)	☐ 5 kpl 85 mk

Nimi- ja osoitetiedot painokirjaimin, kiitos.

Sukunimi		Etunimi	
Osoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

Tarjous yllämainituilla hinnoilla on voimassa niin kauan kuin karttoja riittää. Tarjous koskee vain Suomeen tulevia tilauksia.

Liikuntasodassa käskyt annettiin useimmiten paikan päällä maastossa

SA kuva

Esikuntakorsu Makkara Suvannon rannalla talvisodassa

SA kuva

Kenttäpuhelin on johtamisen elämänlanka

Pataljoonan esikunta käy sotaa

Rintamavastuussa olevan pataljoonan esikunnalla on tärkeä tehtävä: Sen on pysyttävä selvillä taistelutilanteesta usein sekavien ja virheellistenkin ilmoitusten perusteella, sen on kyettävä paikkaamaan murret ja toimittamaan alayksiköille kaikki se materiaali, joka suinkin on saatavissa niiden taistelua tukemaan ja helpottamaan.

Komentajan osuus on usein ratkaiseva.

välimailla. Sen katto kesti tavallisten kenttäkanuunoiden amukset, mutta raskaan patterin kranaatit saattaisivat lyödä korsun leveäksi.

Lähettyvillä olivat reservikomppanian, pioneeriryhmän, viestikeskuksen, JSp:n ja huoltoportaen maanalaiset suoijat muodostaen pienen asutusalueen. Tässä pienoisyhdyskunnassa työskentely oli sujunut normaaliin sotaisaan tapaan tykistön ja vihollisen ilma-aseen häiritessä jatkuvasti.

Viime päivinä vainolaisen työnrytmi oli kiihtymistään kiihtynyt. Aikaisemmat pienet mukavuudet oli pitänyt jättää. Yhtämittäisessä tohinassa kuuluivat monasti yötkin, kaikin ajojin ehti tuskin aterioimaan. Kiihtyvät taistelut lisäsivät huollon painetta ja patruunoita jaettiin huippulukemiin.

HUOLTO ON TÄRKEÄÄ

Olin asevääpeli. Yöt kuluivat monasti patruunoiden vastaanotoissa ja lähetyksissä komppanioihin. Vihollistykistö häiritsi poikkeuksitta. Päivisin valmistimme trotylistä ja käsikranaateista kasapanoksia panssarien torjuntaa varten.

Olin juuri äsken konekiväärikomppaniasta tulleen vähän outo näissä puuhissa. Aluksi tuntui, että olisin koneraudan

KARJALAN Kannaksella joulukuussa 1939.

III/JR 14:n esikuntakorsu sijaitsi jonkin matkaa etulinjalta metsäisen harjanteen alla Muolaanjärven ja rautatien

EELIS SEPPÄLÄ

takana paremmin paikallaan.

Pataljoonan talousupseeri vänrikki *Alitalo* hölkkäsi mutkikasta polkua esikuntaa kohti. Vähän väliä hänen oli käväistävä hangessa, ajoittain tuli kranaatteja julmetun paljon.

Korsussa istui pöydän takana adjutantti luutnantti *P. Varho* kasvot kalpeina ja silmät liikarasisuksesta turvonneina.

Hieman yli kolmenkymmenen iässä oleva talousupseeri säntäsi pöydän ääreen ja mätkäytti itsensä jakkarakalle.

— Huh! Olipas viheliäinen reissu!

Hän pyyhki hikeä otsaltaan, vaikka muuten oli yltä päältä pakkashuurteessa. Mies oli tulossa rykmentin esikunnasta, jossa oli vaatinut kenttätehtäviä eräälle komppanialle. Sen kattila oli aamuissa keskeytyksessä mennyt puhki. Talousupseeri oli huoltopäälliköltä kapteeni *A. Nurmolta* saanut satikutia:

— Miksi keittiö ei ollut tapahtumahetkellä maahan kaijutussa sirpalesuojassa?!

Alitalo oli enempi kuin helteessä tapauksen vuoksi. Milä ihmeellä komppania pystyisi keittämään kovat pavut ja jäätyneet perunat?

Pöydän ääressä istuva adjutantti loi huolien painamaan talousupseeriin myötämielisen katseen. Miehet olivat tavanneet toisensa jo vuonna 1930 kertausharjoituksissa. Täällä sodan temmellyksessä heistä oli tullut läheiset upseeritoverukset.

ESIKUNTA TOIMII

Pöydällä oleva kenttäpuhelin hälytti.

Adjutantti tuijotti hetken puiseen laatikkoon mitään sanomattomin ilmein ja kohotti sitten kuulokkeen.

— Kakkonen. — Ykkönen on siellä edessä, palaa tunnin sisällä.

Sitten adjutantti huokasi syvään:

— Kolmeen vuorokauteen

Tässä ovat hyvät neuvot tarpeen — kenttätehtäviä on hajalla

en ole nukkunut kuin nimeksi. Ja se komppanian päällikkö uhkasi panna minut narun jatkoksi ellen iltaan mennessä pysty järjestämään heille jonkinmoista keitintä. Saatavahan se on heille...

Summeri.

Varho oli monasti unissaankin kuullut tuon surisevan, ampiaisen pörinää muistuttavan kenttäpuhelimien hälytysmerkinannon. Se pani aina säpsähtämään.

Jobinpostin se nytkin välitti. Eräs tukikohdan päällikkö ilmoitti, että jostain oli murtautunut läpi panssarivaunuja. Nyt ne rullaavat sinne taakse.

Adjutantti työnsi kuulokkeen kädestään.

— Nyt ne pirut tulevat!

Alitalo varjosti kämmenellään silmiään. Petromaxin valo häikäisi.

— Niin mitkä? Iivanatko?

— Hyökkäysvaunuja pitäisi jyristä tänne...

Adjutantti käski esikuntakomppanian päällikön vänrikki *R. Lahden* mennä lähivartiolle antamaan panssarivaroituksen. Alitalon hän käski hälyttää lähellä olevat pioneerit.

Upseerit painuivat peräkanaa ulos. Panssarivaunuja he eivät nähneet, mutta kyllä taivaalla mustia hävittäjiä. Koneiden lähettyvillä puhkesi savutupruja, ilmatorjunta tulitti niitä. Lisäksi he kuuluivat Kosejoen suunnasta voimakasta

jyrinää ja pauketta. Äänestä päätellen eivät vaunut sittenkään olleet ylittäneet jokea. Se samainen joki oli tähänkin asti pitänyt panssarit loitolla.

HÄLYTYS!

Vartiomiehen kuopassa olivat jo valmiina torjuntavälineet.

Kun Alitalo hengästyneenä ehti pimeään takarinnekor-suun, hän tapasi ryhmän pioneereja sikeässä unessa. Näiden miesten hengenvaaralliset hommat edessä olevilla esteillä tapahtuivat öisin.

Alitalo sai johtajan tolkkulleen. Tehtävä ei olisi kuulunut pioneereille, mutta Alitalo halusi juuri heidät tärkeimpiin kohteisiin teiden risteyskiin — he kun tunnetusti olivat persoja räjäyttelemään eikä hätä lue lakia.

Olin kasapanos, polttopullo ja kivääri aseeni kirnukuopassa Kattilaojan johtavan huoltotien risteyksessä. Edellisellä kerralla kun panssareita pääsi pujahtamaan läpi, oli I Pataljoonan lohkolla vallattu eheänä pieni Vickers-vaunu.

Kersantti *M. Manni* oli pikakivääreineen pahaisen Kosejoen takana. Hän katseli puusta ja maasta kyhätyn aseman ampuma-aukosta joen toisella äyräällä avautuvaa näytelmää.

Sinne oli rullannut seitsemän kookasta panssaria, jotka

olivat rinta rinnan uoman partaalla.

Mihin ne ryhtyisivät?

Sitten vaunujen kansiluukut aukesivat ja miesten päitä tuli näkyviin. Kuin yhteisestä sopimuksesta puolustajat pidättyivät ampumasta. Siinä vaiheessa asemat olivat vielä kutakuinkin piilossa.

Panssarien jyrinä voimistui katkaisten mietteeni. Kurkoin päätäni, mutta tie oli vielä tyhjä. Panssarien ampumat kranaatit sensijaan räjähtelivät edessä olevassa metsässä.

KOMENTAJAN OTE ON RATKASEVA

Itse pataljoonan komentaja kapteeni *Matti Kuiri*, kohtalaisen kookas ja suoraryhtinen jääkäriupseeri, oli aamusta pitäen ollut edessä. Kun hän palasi esikuntaansa vaiherikkaan retkensä jälkeen, odotti häntä täällä adjutantti monine ilmoituksineen ja saapuneine sanomineen.

Hän kiskoi kasvonsuojuksensa pois ja hörppäsi isosta kupista *V. Lehtisen* tarjoamaa kahvia. Sitten komentaja kuunteli Varhon esittämiä päivän mittaan kerääntyneitä raportteja, joista osa oli jo ehtinyt vanhentua ja teki merkin-töjä isoon karttaan.

Kuiri oli matkalla hiestynyt ja korsussa oli kylmä. Päiväsaikaan ei ollut tehty tulta uuniin.

— Tuli uuniin, pojat! En minä halua sodassa pakkaseen kuolla.

Käskeytettiin viipymättä ja kohta nousi korsun yltä valkea savu kohti korkeuksia. Sitten komentaja soitti rykmentin ykköselle ja kiivaan keskustelun jälkeen hän sai panssarintorjuntatykin helpottamaan tilannetta edessä.

Pataljoonan komentaja oli istunut omalle tuolilleen pöydän ääreen. Oli ilo katsella upseeria, joka kiroamatta, tupakoimatta ja ehtimättä tuskin syödä tällaisenakin päivänä hoiti tilanteen vaivattomasti.

HUOLENSA KULLAKIN

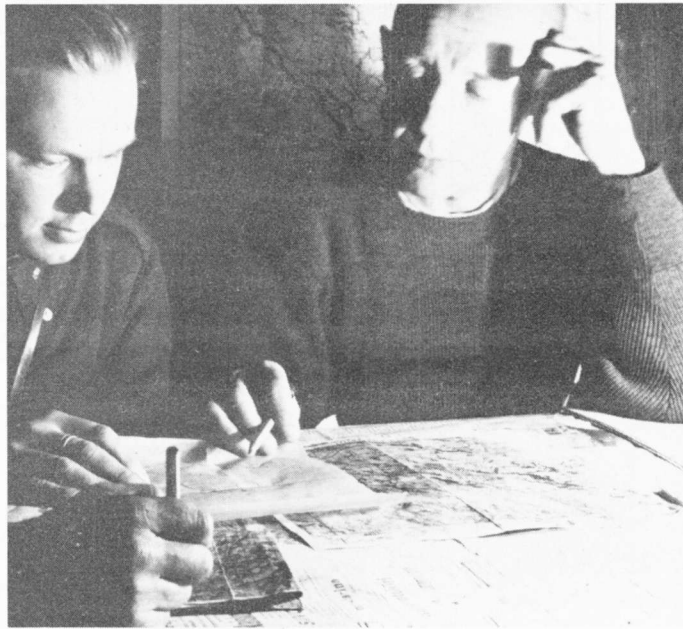
Jokaisella johtajalla oli omat pulmansa.

Taluspupseerilla oli jälleen pähkinä purtavanaan: Minne huollon rautakanget olivat hävinneet? Niitä olisi tarvittu suojakuoppien kaivamiseksi.

Pioneeriasioita hoiteleva värnikki *Paaja* rauhoitti häntä:

— Rautakanget ovat panssarintorjijilla. Halko voi murtaa panssarien telaketjujen väliin työnnettynä, mutta kanki ehkä kestää...

Yhtä mittaa tuli edessä käy-

Komentaja suunnittelee

SA-kuva

tienoot. Paksuja lumihiihtaleita putoili taivaalta.

Muutaman tunnin kuului vielä kova käsiaseiden pauke, jota panssarien tykit säestivät. Vähin erin ampumasarjat lyhenivät ja harvenivat. Takana ei oltu läheskään selvillä, millä tolalla asiat edessä olivat.

Vasta kun taistelua tällä kohdin johtanut ratsuväen värejä kantava luutnantti *Ketonen* ilmoitti kenttäpuhelimitse, että vihollisen panssarit olivat vetäytyneet tankkipirsseihinsä, jalkaväki karkoitettu ja linja omien hallussa, takanakin voitiin siirtyä tavalli-

Väsänyt soturi odottaa esittelyvuoroaan komentokorsussa

Esikunta työskentelee joukkojen levätessäkin

SA-kuva

tävästä taistelusta ilmoituksia, tuli puhelimitse ja lähettien välityksellä. Komentaja seului ne ja muodosti niistä näkemyksensä kokonaistilanteesta.

Yhtäkkiä tuli hätäinen ilmoitus: Vihollinen oli murtautunut aseisiin!

Komentaja Kuirin tarkisti kartasta kohdan. Sitten hän antoi nopean käskyn: 7. Komppanian reservijoukkue vahvistettuna parilla konekiväärillä lähtee pikamarssissa selvittämään tilanteen.

Tunti mitä jännittävintä

odotusta!

Paukkeesta päätellen taistelu kiihtyi hetki hetkeltä. Konekiväärin ampuivat jopa koko patruunakäärmeen katkeamatta.

Komentajan kasvoilla ei muutu piirrekään, hän pysyi tyynenä. Mies oli jo jääkärinä sotinut venäläisiä vastaan.

Sitten tulee tieto, että Kosejoen taakse on tullut lisää panssarivaunuja. Ne liikehtivät uhkaavasti edestakaisin ja pitävät äsken yhtenäiseksi saatua etulinjaa kiivaan tulen alla.

PÄIVÄ ON TÄYSI

Ilta ehätti, hämäryys kattoi

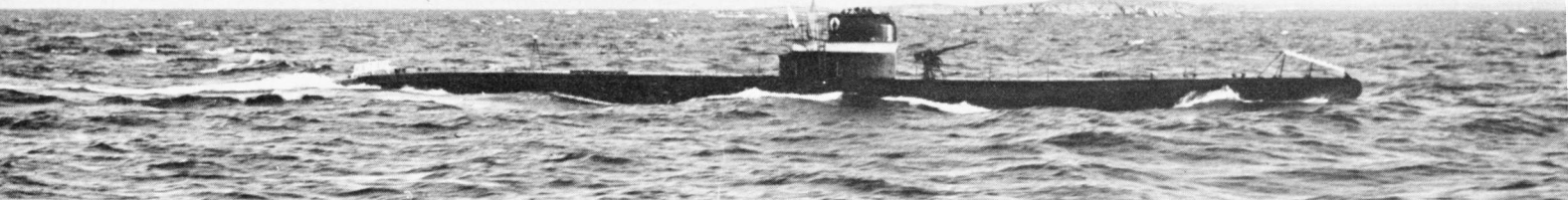
seen iltajärjestykseen.

Jälleen tyyntyi yöksi eräs tavanomainen taistelupäivä. Haavoittuneet hoidettiin ja kaatuneet kerättiin lähetettäväksi kotikirkkomaiden mulettiin. Päivän mittaan katkeilleet puhelinjohtimet paikkailtiin.

Vaikka jälleen oli saavutettu torjuntavoitto, oli mieleme apea. Taisteluissa meni aina joku aseveli ja se teki korsuissa illat hiljaisiksi.

Koska tulisi oma vuoro lähteä suureen tuntemattomaan... □

Kävin talvisotani sukellusveneessä

SA-kuva

Kapteeniluutnantti Kaarlo Veijo Virkki, Koiviston poikia, hukkuu panssarilaiva Ilmarisen mukana 13.9. 1941

Lauri Eerik Pakkala, nykyinen kommodori ja päätoimittaja, lehtemme toimitusneuvoston meriasiantuntija

Suomen sukellusvenelaivasto ei talvisodassa ehtinyt suuremmin vaikuttaa sotatoimiin. Vihollisen oli kuitenkin otettava sen aiheuttama uhka huomioon.

Miehille oli toiminta ahtaissa veneissä talvimyrskyisellä merellä totista puuhaa.

YLIMÄÄRÄISIIN KERTAUSHARJOITUKSIIN ilmoittauduin Iku-Turson päällikölle kapteeniluutnantti Veijo Virkille. Sain tietää, että tehtäväni oli toimia veneen nuorempana torpedoaliupseerina.

Tarinaa vanhojen kavereiden kanssa riitti. Siinä sivussa otimme veneeseen taistelutorpedot, kovat tykinammukset ja kaiken muun tappelussa tar-

peellisen tavarain. Alukseen asennettiin myös kaikuluotain, jonka kanssa ensimmäinen upseerimme luutnantti Eero Pakkala ja ruorimestari "Nalle" Karhunen kamppailivat — peli oli aluksi outo.

Vähän ennen sodan syttymistä saimme käskyn surrata elikkä kiinnittää köysillä veneeseen puhelinkohon ja kaksi nostokohoa. Ne pantiin teräsvaijereilla niin lujasti kiinni, ettei syvyyspomminkaan pitänyt niitä irroittaa — niistähän saattoi riippua meidän jokaisen henkikullan säilyminen.

POMMARI PUTOSI

Sodan syttyttyä olimme eräänä päivänä Turussa Aurajoen laiturissa, kun tuli ilmahyökäys. Kolme pommaria lensi ylitsemme pudottaen pommeja. Tällöin olimme jo siirtyneet keskelle jokea, josta sitten paukuttelimme kolmen tuuman Bofors-tykillämme muodostelmaa.

Minä olin etäisyysmittaajana sillalla, mutta huutelin liian vienolla äänellä etäisyyksiä, joten tykillä eivät kuulleet lu-

kemiani. Silti ammuimme yhden koneista alas.

Siirryimme sitten juuri hiekan alemmaksi jokea, kun tulikin uusi aalto, jossa oli yhdeksän pommaria. Aloimme taasen paukutella ja ääneni kyllä nyt kuului — olinhan jo saanut sotakokemusta! Etäisyyttä oli muistaakseni jo kahdeksatta kilometriä, kun viimeiset laukaukset menivät niin lähelle, että koko muodostelma hajaantui. Matka tuli liian pitkäksi, jolloin pojat loppivat ammunnan, mutta päällikkömme huusi innostuneena tykille:

— Vielä yksi laukaus — vaikka pelokkeeksi!

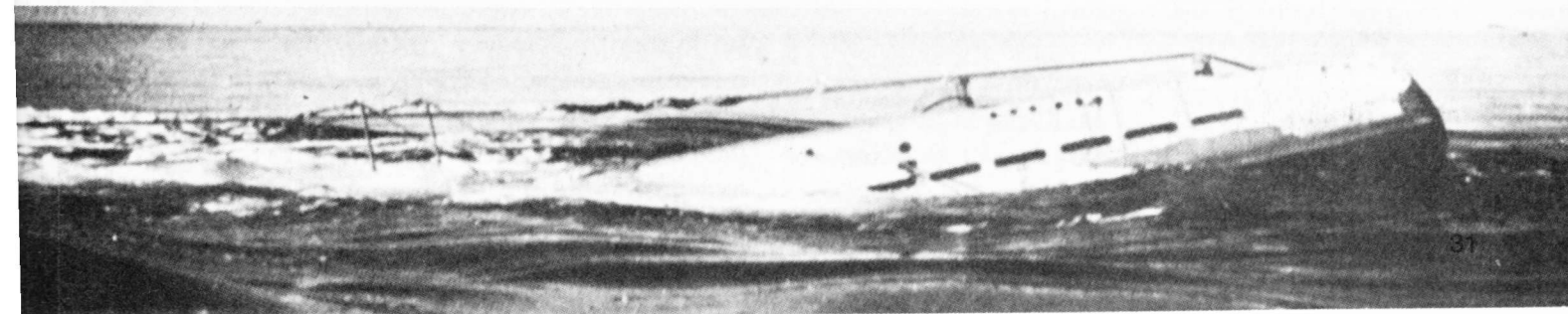
Pojat eivät kuitenkaan halunneet tuhlata ammuksia, jolloin Virkki katsoi poikia ällistyneenä, mutta totesi sitten naurahtaen:

— Hyvä, pojat. Vaikka minä tässä vähän innostunkin, niin säilyttäkää te vain aina kylmä järki!

Saimme myös turkulaisilta tunnustusta:

— Se sukellusvene, joka oli keskellä Aurajokea, ampui hyvin!

Painutaan pinnan alle

KANSA TAISTELI

-miehet kertovat

PALVELU KORTTI

Allaolevalla kortilla voit tilata Kansa taisteli — miehet kertovat -lehden, hoitaa osoitteenmuutoksen sekä suorittaa mahdollisen tilauksen peruutuksen ja osallistua Sanoma Osakeyhtiön aikakauslehtien järjestämiin markkinointiarpajaisiin. Tilaukset, osoitteenmuutokset ja peruutukset tulevat voimaan kahden viikon kuluessa ilmoituspäivästä.

Peruutuksen tapahtuessa asiakas on velvollinen maksamaan saamiensa lehtien hinnan. Puhelintilausten peruuttaminen tapahtuu veloitusetta, siinä tapauksessa että asiakas ilmoittaa siitä kirjallisesti kahdeksan vuorokauden kuluessa ensimmäisen lehden ilmestymisestä (Kuluttajansuojalaki, 6. luku).

Huom! Soittamalla tilaajapalveluumme, hoidat kaikki tilaustasi koskevat asiat vaivattomasti. Puh. 90-6164 833.

Tilauhinnat

kotimaahan 12 kk 99 mk
pohjoismaihin 12 kk 100,90 mk
muihin maihin 12 kk 112 mk
(hintavarauxsin)

Sanoma Osakeyhtiö
Kansa taisteli
PL 850
00002 HELSINKI 200

KIRJE

KANSA TAISTELI

-miehet kertovat

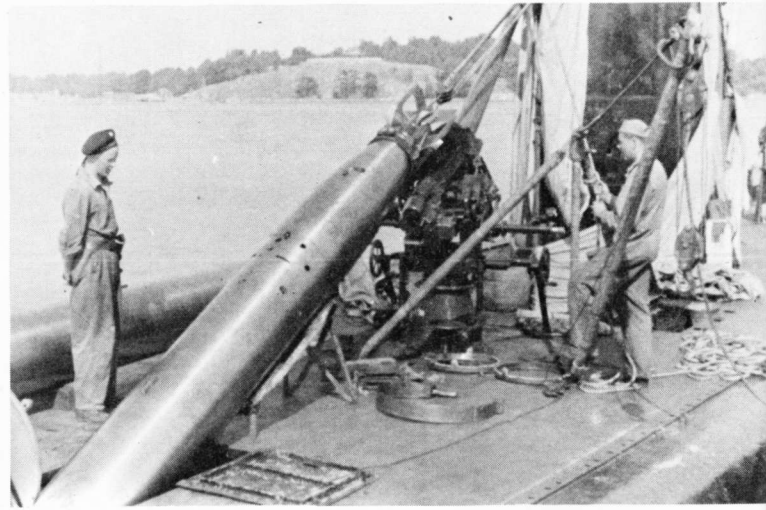
PALVELU KORTTI

(Täytä tekstaten, merkitse rastilla käsiteltävää asiaasi selventävät vaihtoehdot)

- Tilaan Kansa taisteli -lehden
_____ kk:ksi alkaen _____ 198_____
- Olen uusi tilaaja
- Olen jatkotilaaja
- Vaihdan kotia, osoitteenmuutostiedot tässä kortissa
- Peruutan _____ / _____ 198_____ alkaneen tilaukseni
- Osallistun Sanomain aikakauslehtien voimassa oleviin arvontoihin

Sukunimi		Etunimi	
Jakeluosoite			Puh.
Postinumero	Postitoimipaikka		
Osoitteenmuutostiedot: uusi osoite _____ / _____ 198_____ alkaen. *)			
Uusi jakeluosoite			Puh.
Postinumero	Postitoimipaikka		

*) Teippaa korttiisi lehtesi takakannen oikeassa yläreunassa oleva osoitelipuke.

Torpedo painuu sukellusveneen uumeniin

Tottakai me olimme hyvillämme!

PÄÄSTIIN MERELLE

Ensimmäisen sotaretkemme teimme täynnä innostusta. Partioimme Bogskärin luona, jossa jahtasimme venäläistä kuljetusalusta. Se meitä kuitenkin huiputti ja pääsi pakoon.

Sitten käännyimme pohjoiseen, jossa lähellä Ahvenanmaata olimme näkevinämme vihollisen sukellusveneen. Lähestyimme sitä torpedot valmiina, mutta vene osoittautuikin Flötjanin luodoksi, mikä kylläkin muistutti sukellusvenettä — ainakin yöllä — kun siinä oli vielä merimerkki keskellä.

Kylläpä meitä nämä turhat hyökimiset harmittivat!

Toinen partioretkemme alkoi jouluaattona. Suomen Joutsenelta, joka oli silloin emälaivamme, lastasimme runsaasti kaikenlaista jouluherkkua. Osa siitä piti viedä Sisulle ja toisille veneille.

Vaikka ajoimme saariston väyliä, niin silloisessa tulipalopakkasessa — lähtiessä oli -27 °C — ja kun tuuli alkoi nousta, muodostui kannellemme 10—20 cm:n paksuinen jääkerros. Keulatykkimme oli kuin vain iso jäämöhkäle.

Sisulla luovutimme herkut pois ja suuntasimme kulkumme kohti eteläistä Itämerta. Matkalla myrsky kiihtyi 9—11 boforiksi ja päästyämme matkamme päämäärään, Libaun eli Liepajan edustalle, se

raivosi täydellä voimallaan.

Keskitalven päivä oli lyhyt. Sen vietimme sukelluksissa.

Pimeän ajan olimme pinnalla. Ajoimme kolmioreittia vuorokaudesta toiseen — myrskyn jatkuessa, aina märkinä, viluisina ja jäisinä. Niin kylmää minulla ei ole milloinkaan ollut kuin silloin! Vaikka varusteemme olivat ensiluokaiset, kahden tunnin vahtivuoron jälkeen sillalla olimme kuin jäämöhkäleitä. Alhaalla veneessäkään emme saaneet käyttää sähkölämmittimiä, koska sähköä oli säästettävä — emme voineet myöskään peseytyä, koska vesi oli säästettävä juoma- ja ruokavedeksi. Alituinen heiluminen, huojuminen ja oksentaminen jääkylmässä veneessä otti voimille — tuskin oli ketään, joka ei olisi ollut merisairaana.

"EIKÖ AJETTAISI LIBAUN SATAMAAN?"

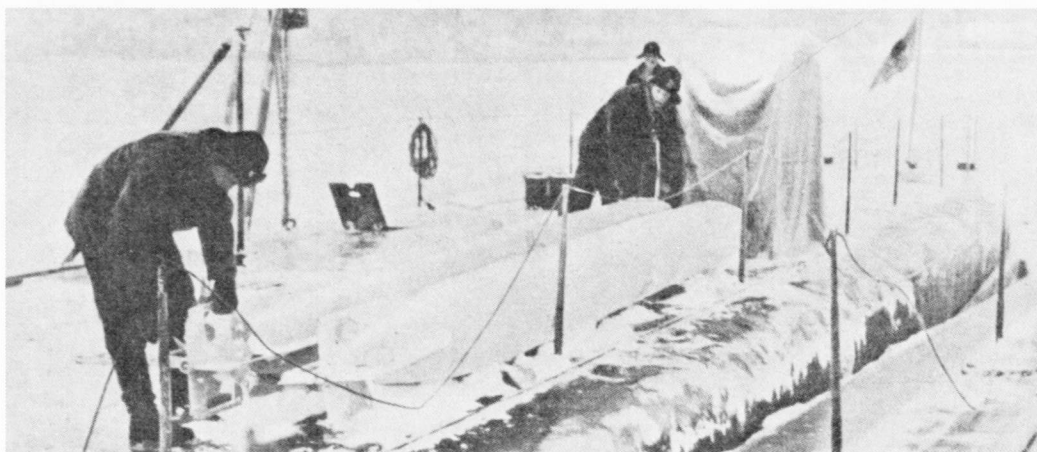
Eräänä yönä ollessani sillalla vahdissa päällikön kanssa kahden esitin hänelle:

— Eikös mentäisi Libaun satamaan? Torpedoidaan matlaksi kaikki mitä on torpedoitavissa ja tullaan pois!

Päällikkö katseli minua vähän aikaa, naurahti ja sanoi:

— Meillä ei ole varaa menettää kallista sukellusvenettä.

Ilmeisesti ajatus kuitenkin häntä kiehtoi, koska seuraavana päivänä ajoimme sukelluksissa aallonmurtajan suulle tutustuaksemme paikkoihin. Sa-

Talvinen partiointi oli sukellusveneille leikitöntä työtä

taman vartioalukset meitä siellä vain ahdistelivat eikä esiintymisemme houkutellut suuria torpedomaaleja lähtemään satamasta ulos. Saalis jäi saamatta.

Paluumatkalla myrsky vain jatkui — ehken voimistuenkin. Vähän ennen omaa rannikkoamme näimme, millaista aallokko oikein saattoi olla pohjoisella Itämerellä.

Meidän Iku-Tursomme oli 64 metriä pitkä. Se mahtui reilusti kahden perättäisen aallonharjan väliin: edessämme oli korkea vesivuori ja oli katsottava ylöspäin, jotta näkisi edessä olevan aallon harjalle — ja takana oli toinen samanlainen. Arvioimme, että kahden aallon väli oli noin 80—90 metriä. Hyöky, mikä syntyi aaltojen iskiessä rantakallioihin, nousi noin 25 metrin korkeuteen. Olipa juhallista katseltavaa, kun meri oikein tosissaan raivosi — sitä ihaili merिताutisenakin. Olimme kerrankin hyvillämme, että olimme aluksessa, joka todella kesti meren ärjyt.

SEPÄ OTTI VOIMILLE

Kun tulimme Ankan eli Suomen Joutsenen viereen viluisina, märkinä ja äärimmäisen väsyneinä, ei kukaan meistä jaksanut heittää heittoliinaa Ankalle — eikä Ankalla sitä taitoa taasen osanneet. Kiinnityksestä ei tahtonut tulla mitään, kunnes Ankalta eräs matruusi toi soutamalla meille heittoliinan toisen pään. Sen avulla vihdoinkin saatiin kiinnityksöysikin Ankalle.

Kun tämän jälkeen jouduimme köydestä vetämään liiat pois, tämä Ankan matruusi yksinään veti kovemmin kuin viisi Iku-Turson miestä! Katselin kavereita: kaikki olivat kasvoiltaan harmaankalpeita, kävellessä polvet notkuivat ja miehet hoippuivat väsymyksestä.

Ruoassa ei matkan aikana kuitenkaan olisi ollut moittimista. Se oli erittäin hyvää ja erityisesti muistan pitkät, herkulliset nakkimakkarat korkeissa purkeissaan. Herkut jäivät kuitenkin merिताudin vuoksi syömättä. En vieläkään voi kunnolla sietää nakeja! Koko retken aikana söin kahtena aamuna vain hieman kaurapuuroa, joten siitä muodostui vajaan viikon paasto.

HÄVITTÄJÄ KOLHAISI LÄKSIÄISIKSI

Kolmas retkemme oli Viron rannikolle.

Lähtiessämme oli talvi jo ehtinyt pitkälle ja jouduimme murtamaan jäitä, vaikka sukellusveneemme ei ollutkaan tehty jäänsärkijäksi.

Retki oli lyhyehkö, mutta välillä kuitenkin yritimme levätä laskeutuen merenpohjalte. Levosta ei siellä kuitenkaan tullut mitään, sillä voimakas merivirta kuljetti venettämme — välistä mäkeä ylös ja sitten mäkeä alas. Kova rahina kävi, kun köli hankasi meren pohjaa! Pakko sieltä oli nousta pois.

Paluumatkalla tuli venäläisen hävittäjäalus yöllä meitä

vastaan. Väistimme sitä tehden pikasukelluksen. Minä olin sattumoisin lähinnä tornin luukkaa, joten hyppäsin ensimmäisenä luukusta hälytyspaikalleni torniin, jossa painoin hälytysnappulaa.

Oli vilskettä ja vipinää! Ukkoja laskeutui torniin ja edelleen keskukseen, mitä liikettä minä vauhditin painamalla koko ajan hälytystä. Hälytyskellot olivat kovin räväkkäännisiä, joten meteli oli kova. Kellon vielä soidessa hävittäjä vain hurautti ylitsemme!

Sitten loppui sota ja me siirryimme Turkuun telakalle. Siellä telakan korjausmiehet utelivat:

— Mikäs tuon teidän tornin yläkaiteen on noin muotoilut?

— Mitä lie aallot ja jäät kolhineet, venkoili joku sukellusvenemies.

— Älkääpäs pojat vekutelko! Ei aalloissa eikä jäissä ole mönjää — tämä on selvä laivan kölin jälki!

Ja niinhän se oli: useiden senttien levyinen ja muutamien millien syvyinen ura, jossa vieläkin näkyi mönjää. Koko kaide oli painunut sisään.

Likeltä oli liipannut hävittäjän yliajo!

Aikanaan pääsimme sitten lähtemään siviiliin.

Päällikkö sanoi hyvästellesään:

— Tulkaahan pian takaisin!

— Aina kun käsketään! pamautin vastaan.

Tulihan se sitten taas käsky — ja sillä kertaa pitempi reisu. □

Kirjallisuutta

VANKKAA TIETOA

Viljo Rasila — Eino Jutikkala — Keijo K. Kulha: Suomen poliittinen historia 1905 — 1975, WSOY, Juva 1980, 304 sivua, 5 mustavalkoista ja 4 värikarttaa.

Vuonna 1976 ensi kerran ilmestyneen yliopiston kurssikirjan toinen painos tuo tämän tärkeän tutkimustyön jälleen yleisön saataviin. Kirjoittajat, Tampereen yliopiston historian professori Viljo Rasila, akateemikko Eino Jutikkala ja dosentti, Turun Sanomien päätoimittaja Keijo K. Kulha, edustavat parasta mahdollista asiantuntemusta.

Jo opintonsa päättäneen kansalaisenkin olisi hyvä silloin tällöin kerrata tietonsa vuosisatamme ratkaisevista tapahtumista, joista jatkuvasti esitetään väritettyä tai suorastaan väärennettyä informaatiota. Tästä kirjasta kannattaa lukea esimerkiksi akateemikko Jutikkalan kirjoittamat luvut Lapuanliikkeen nousu ja Suomi toisen maailmansodan myrskyssä, joista viimeainnitu selvittää tyhjentävästi muun muassa syksyn 1939 tilanteen, välirauhan ajan painostuksen ja uhkan, joutumisen jatkosotaan ”ei ajopuuna vaan ohjattuna koskiveneenä” sekä kesän 1944 Ribbentrop-sopimuksen taustan. Sotahistorian harrastajaa ilahduttavat erinomaiset liitekartat talvisodan, jatkosodan ja Lapin sodan päätapahtumista. J.

HIENO OPASKIRJA

Antero Tuomisto: Taistelumuistomerkit nähtävyyshkohteina, Suomen Matkailuliiton Tunne maasi -sarja IV, 144 sivua, useita satoja valokuvia ja karttoja.

Järjestysnumerostaan huolimatta kirja ilmestyy ensimmäisenä uudessa Suomea esittelevässä sarjassa. Taitavasti ja huolella laadittu teos kertoo lyhyesti tapahtumista ja taisteluista Pähkinäsaaren rauhasta aina Lapin sotaan, Rauhanpatsaaseen ja Etyk-lintuihin saakka. Kunkin tapahtuman yhteydessä esitetään siitä kertova muistomerkki yleensä valokuvien sekä opastetaan turisti paikalle useimmiten hyvän kartan avulla.

Lukuisista erinomaisesti esitellyistä kohteista mainittakoon vain muutama: Napuen muistomerkki (värikuva), talvisodan taistelujen muistomerkit Suomussalmella, Sallassa, Savukoskella ja Pelkosenniellä itse varsinaisilla taistelualueilla, Hangon rintaman suomalaisten ja venäläisten muistomerkit sekä Helsingin ilmapuolustuksen muistomerkki Lauttasaaren Myllykalliolla.

Muistomerkkien ohella on esitelty useita aselaji- ja joukko-osastomuseoita (Parolan Panssarimuseosta värikuva) sekä muitakin nähtävyyksiä, esimerkiksi Haminan RUK:n mainio Varvara. Kunkin kohteen yhteyteen on koottu tiedot läheteoksista, joista on saatavissa lisätietoja asiasta.

Kirja on täysosuma. Sen tekijää ja samalla Suomen Matkailuliittoa on syytä onnitella ensiluokkaisesta työstä. Tämä ainutlaatuinen teos, jonka hinta on 46 markkaa, kuulukoon jokaisen historianharrastajan kirjahyllyyn ja jokaisen autoturistin ajoneuvon hansikaslokeroon. E.

PARTIOSSA POHJOISESSA

Uula Aapa: Kaukopartiossa viimeiseen mieheen, Uhka-

rohkea partiomatka Muurmannin rautatiesiltoja tuhoamaan yhdessä saksalaisten kanssa vuonna 1942, **Otava, Keuruu 1981, 192 sivua, 6 karttapiirrosta.**

Kirja on vuonna 1966 ilmestyneen Tuhoon tuomittu partio-romaanin korjattu ja täydennetty painos. Kaukopartio seikkailee entiseen tyyliin pohjoisissa erämaissa.

Uula Aapalla on sotakirjojen lukijoiden joukossa uskolliset ystävänsä, joita kirjailijan yksinkertaisen koruton tyyli miellyttää. Tässäpä heille on jälleen luettavaa — sotakirja, joka ei hekumoi rakuuksilla eikä rivoiksilla, vaan käy paikoin jopa partio-toiminnan oppikirjasta. S.

TOMERIA TYTTÖJÄ

Tellervo Laitinen: Talvisota sairastuneissa, Muistelmia Talvisodan päiviltä, Librum, Loviisa 1980, 79 sivua.

Kymmenen sairastuneita vastasi talvisodan haavoittuneiden siirrosta rintamilta kotiseudun sairaaloihin. Kirjoittaja, joka toimi erään junan ylihoitajana, kertoilee kirjassaan koruttomasti junan henkilökunnan työstä, potilaiden rintamakuuvauksista ja ajatuksista sekä talvisodan henkisestä ilmapiiristä. Velvollisuudentuntoiset naiset hoitivat vastuulliset tehtävänsä tiukoissa-kin paikoissa — silloinkin kun huonoimmat miehet juoksivat. Kunniata reippaille tytöille! J.

TOISIN- AJATTELEVAA HUUMORIA

Vladimir Voinovitš: Kruununtavoittelija, Sotamies Ivan Tšonkinin uudet seikkailut, Karisto, Hämeenlinna 1981, 389 sivua.

Nykyään Münchenissä asuva venäläinen kirjailija on kirjoittanut jatkan pari vuotta sitten Suomessakin ilmestyneeseen romaaniinsa Sotamies Ivan Tšonkinin ihmeelliset seikkailut (Karisto, 1979). Kirjailija

ruuskii edelleen neuvostobyrokratian ympyröitä jutun muuttuessa yhä hurjemmaksi: lopulta siihen sekaantuvat peräti Stalin, Berija, Hitler, Himmler ja Canaris.

Paljolti kunnan sotamies Švejkä muistuttava Tšonkin seikkailee edelleen vuoden 1941 Neuvostoliitossa, jonne saksalaiset panssarivaunut parhaillaan tunkeutuvat. Tällä kertaa liikutaan vankiloissa, virastoissa ja lopulta tuomioistuimissa, jossa on ”mukana valetodistajia, valeasiantuntijoita, valekatsojia ja muita valeihmisiä”.

Riemullinen rento kerronta valottaa huumorin välkkyvien väreine Neuvostomaan yhteiskuntakoneistojen työskentelyä. Kertoja liikkuu todella hallitsemallaan alueella. Mukava juttu! J.

KARMEA TULEVAISUU- DENKUVA?

Louis Charbonneau: Ohjelmoitu tuhoamaan, Karisto, Hämeenlinna 1981, 299 sivua.

Nykyaikainen jännäri liikkuu amerikkalaisessa kaupungissa, jonka tehokas ja aikaansa seuraava pormestari on järjestänyt kaikki kaupungin tärkeät toiminnot tietokonekeskuksen ohjattaviksi: tietokoneet valvovat ja johtavat liikennettä, sairaaloita, energian jakelua, verotusta, palkanmaksua ja kymmeniä muita aloja. Jotakuinkin kaikki asukkaat on jostakin syystä rekisteröity tietokoneen muistiin.

Sitten alkaa tapahtua kummia: tietokone alkaa tehdä kohtalokkaita virheitä. Ihmisiä kuolee, syntyy mellakoita, perheet joutuvat kriiseihin, liikenne sekaantuu. Vähitellen selviää, että tietokonealan hyvin hallitseva rikollinen on monista varotoimista huolimatta päässyt antamaan käskyjä koneelle ja siten terrorisoimaan yhteiskuntaa.

Erilaiset tietokoneet yleistyvät nopeasti. Toivottavasti alan kehittäjät osaavat estää tämäntapaiset katastrofit. J.

A.E. Martola, kunnioitettu rintamakenraali, rauhan rakentaja ja Jääkäriiliton puheenjohtaja kuuluu hankin lehtemme lukijoihin. Toimitusneuvoston puheenjohtaja ilahdutti muutama viikko sitten toimitusta kenraalin terveisillä — suunnilleen näin: ”Se teidän lehtenne on oikealla asialla. Toivotan sille jatkuva menestystä!”

Kiitokset terveisistä!

Pentti Kelavirta Taavetista, entisiä Uudenkirkon poikia ja jatkosodan Erillisosasto Savukosken korpisotureita, pistäytyi Helsingissä luovuttamassa Suomen Sotaveteraaniliitolle, Sotainvalidien Veljesliitolle ja lehtemme toimitukselle kasetin, joka sisältää hänen oman runonsa ”Mikä on Isänmaa?” Taustamusiikkina on suosittuja sota-ajan säveliä alkuperäisesityksinä. Kasetin hinta on 43,50, mistä kaksi markkaa menee veteraaneille ja sotainvalideille. Sen on valmistanut JP-Musiikki Oy, Palovartiantie 13, 00750 Helsinki 75, puhelin 90-365 791.

JR 5:n perinnetoimikunta on ryhtynyt laatimaan rykmentin historiankirjaa, jonka pitäisi valmistua kesän 1983 perinnejuhlaan. Aseveljiltä pyydetään lyhyitä kirjoituksia sodanaikaisista kokemuksista ja havainnoista osoitteella Olavi Haanpää, Värjärinta 26, 03600 Karkkila, puhelin 913-55 688.

Rykmentti pystytti pari vuotta sitten Säkylän Huovrinteelle muistomerkkin nimeltään ”Rajan railot”. Kuvassa vasemmalta muistomerkkin suunnittelija Olavi Haanpää, perinnetoimikunnan puheenjohtaja eversti Reino Simonen ja varapuheenjohtaja Vilho Turunen.

Töpinän terveiset

Kelavirta on juuri ojentanut runokasettinsa Suomen Sotaveteraaniliiton puheenjohtajalle Gunnar Laatiolle

Suomen Joutsenen valtameripurjehtijat ry:n miehet kokoontuivat Turkuun tavallista juhlavammassa merkeissä: Joutsenen ensimmäisestä matkasta oli kulunut 50 vuotta. Ikä alkaa jo painaa merikarhujakin, koska paikalla oli vain 70 prosenttia kirjavahvuudesta, kirjoittaa Vilho Hanttu. Kuvassa veljet Panision upseerikerhon edustalla päässään Joutsenella käytetty tropiikkilakki.

Toimituksen mielestä merikarhut ovat turhan vaatimattomia — 70 % on hieno osallistujien määrä!

Toivo Lautanen, osoite 81235 Lehtoi, puhelin 973-79 809, toivoo JP 1:n sodanai-kaisten ajomiesten ja muidenkin Jiipeen kaverien ottavan yhteyttä entiseen rehumesta-riinsa.

Elvi Mario, rouva, osoite 07110 Hinthaaara, kertoo hankkineensa vanhain tavarain kaupasta kolmen tuuman kanuunan hylsyn, jossa on taidokas kaiverrus, muun muassa kuva vesistön ylityksestä ja teksti ”Pion.P 22, 1592, Viipurinlahden ylitys 1941, Muisto”. Omistaja haluaisi nyt yhteyttä taiteilijaan tai johonkin asiasta tietävään henkilöön.

Moskovassa on pidetty viides valtakunnallinen sotaveteraanien konferenssi, kertoo Neuvosto-Karjala. Suomesta olivat vieraina läsnä Rintamamiesveteraanien liiton edustaja Ossi Hool sekä Sodan- ja fasisminvastainen työ -yhdistyksen edustaja Inge Heikkilä.

Ensinmainittu järjestö on meille kaikille tuttu, viime- mainittu on oudompi. Heikkilän mukaan siihen kuuluu henkilöitä, jotka ”olivat keskitysleireillä ja sotavankiloissa periaatteensa puolesta” ja ”joista vain kaksi tuhatta jäi eloon sodan päätyttyä”.

Heikkilän ”sotaveteraanien” esiintyminen tässä yhteydessä hieman hämmästyttää — eikö heidän pitäisi olla yhteydessä Neuvostoliiton vastaavaan järjestöön?

Uuden vuoden alkaessa toimitus toivottaa kaikki uskolliset ystävänsä jälleen tervetulleiksi lehden piiriin. Uskomme, että tästäkin vuodesta muodostuu mukava — paljon hauskaa ja jännittävää juttua on tiedossa.

